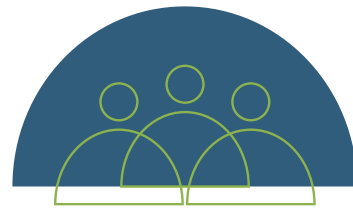

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

SAFE

Turvallisempaa elämää ikääntyneille naisille

Opetusmenetelmiä

LIITE1

Kirjoittajat:

Directia Generala De Asistentia Sociala Municipiului Bucuresti (Romania)
Asociatia HABILITAS Centru de Resurse si Formare Profesionala (Romania)
Anziani e Non Solo (Italy)
KMOP (Greece)
Voimaa Vanhuuteen – osk VoiVa – Empowering Old Age Coop (Finland)
University of Minho (UM) - Portugal

Hankkeen rahoittaja Euroopan komissio ei ole millään tavoin vastuussa tämän julkaisun sisällöstä eikä sen käytöstä. Julkaisu on SAFE -hankkeen vastuulla ja vastaa ainoastaan tekijöidensä näkemyksiä.

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo	2
Opetusmenetelmiä Moduuliin 1: Näkökulmia ikääntyneisiin naisiin kohdistuvaan väkivaltaan	3
Moduuli 1, harjoitus 1 - Tietoisiksi tuleminen ikääntyneitä naisia koskevista ajatuksista, asenteista ja uskomuksista	3
Moduuli 1, harjoitus 2 - Väittämiä ikääntymisestä ja ikäihmisistä	4
Moduuli 1, harjoitus 3 - Yhteiskunnan naisiin ja miehiin liittyvät odotukset	10
Moduuli 1, harjoitus 4 - Myyttejä ja faktoja ikääntyneisiin naisiin kohdistuvasta väkivallasta	11
Moduuli 1, harjoitus 5 - Mikä on näkemyksesi ihmisoikeuksista?	13
Moduuli 1, harjoitus 6 - Ikääntyneisiin kohdistuvan väkivallan teorioita	15
Moduuli 1, harjoitus 7 - Nuorempiin ja ikääntyneisiin naisiin kohdistuva väkivalta	17
Opetusmenetelmiä moduuliin 2 - Väkivaltaa kohdanneen ikääntyneen kanssa työskentely	19
Moduuli 2, harjoitus 8 - Post-traumaattinen stressioireyhtymä (PTSD) ja vuorovaikutus väkivallan uhrin ja ammattilaisen välillä	19
Moduuli 2, harjoitus 9 - Omaishoitotilanteen kartoittaminen väkivallan osalta	21
Moduuli 2, harjoitus 10 - Riskinarviointi	23
Moduuli 2, harjoitus 11 - Psykososiaalinen ensiapu (PFA)	25
Moduuli 2, harjoitus 12 - Turvallisen ilmapiirin luominen väkivallasta keskustelemisessä	27
Opetusmenetelmiä Moduuliin 3 - Käytännön menetelmiä	29
Moduuli 3, harjoitus 13 - Sidosryhmien kartoitus	29
Moduuli 3, harjoitus 14 - Tutustuminen muihin organisaatioihin ja yhteystietojen jakaminen	30
Moduuli 3, harjoitus 15 - Turvasuunnittelu – Saaran tarina	32
Opetusmenetelmiä Moduuliin 4 - Työskentely ammattilaisena	35
Moduuli 4, harjoitus 16 - Suojautuminen ammatilliselta loppuunpalamiselta	35
Moduuli 4, harjoitus 17 - Ammattilaisten vastuut ja velvollisuudet	36
Moduuli 4, harjoitus 18 - Ammatilliset velvollisuudet ikääntyneen kertoessa väkivallasta	38
Moduuli 4, harjoitus 19 - Luottamuksen rakentaminen moniammatillisessa yhteistyössä	40
Opetusmenetelmiä Moduuliin 5 - Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kouluttaminen	41
Moduuli 5, harjoitus 20 - Mentorointi	41

Opetusmenetelmiä Moduuliin 1: Näkökulmia ikääntyneisiin naisiin kohdistuvaan väkivaltaan

Moduuli 1, harjoitus 1 - Tietoiseksi tuleminen ikääntyneitä naisia koskevista ajatuksista, asenteista ja uskomuksista

Harjoituksen menetelmä(t)

Ryhmätyöskentely

Oppimistavoitteet

- tulla tietoiseksi ikä- ja sukupuoliperustaisesta syrjinnästä yhteiskunnassa
- haastaa omia ikääntyneisiin naisiin liittyviä asenteita ja uskomuksia
- ymmärtää ikääntyneisiin kohdistuvan väkivallan ilmiön sukupuolittunut luonne

Tarvittavat materiaalit

Fläppitaulu tai muu -taulu, jolle kouluttaja voi tehdä merkintöjä

Kyniä

Paperikopiot alla olevasta taulukosta

Harjoituksen vaatima aika: 30 minuuttia

Valmistautuminen harjoitukseen

Kirjoita seuraavat kolme otsikkoa fläppitaululle tai seinälle kiinnitetyille papereille:

Positiivisia asioita liittyen ikääntymiseen naisena	Haasteita liittyen ikääntymiseen naisena	Keinoja murtaa asenteita ja uskomuksia ikääntyneisiin naisiin liittyen

Harjoituksen kuvaus/ohjeet

1. Jaa osallistujat 4-5 hengen ryhmiin.
2. Pyydä heitä valitsemaan joukostaan henkilö, joka tekee muistiinpanoja keskustelusta ja esittää tulokset koko ryhmälle.
3. Pyydä osallistujia nimeämään positiivisia asioita liittyen ikääntymiseen naisena ja kirjaamaan niitä ylös.
4. Pyydä osallistujia nimeämään haasteita liittyen ikääntymiseen naisena ja kirjaamaan niitä ylös.

5. Pyydä osallistujia miettimään, perustuvatko heidän nimeämänsä asiat heidän omiin/perheenjäsentensä kokemuksiin vaiko asenteisiin, uskomuksiin ja stereotypioihin, joita he ovat mahdollisesti omaksuneet kulttuurista/yhteiskunnasta.
6. Kysy osallistujilta tuleeko heille mieleen käytännön keinoja, joilla murtaa negatiivisia asenteita ja uskomuksia ikääntyneisiin naisiin liittyen – mitä asialle voitaisiin tehdä yhteiskunnallisella, perhe- ja yksilötasoilla?

Kysymyksiä harjoituksen purkuun

- Oliko hankalaa löytää positiivisia asioita naisena ikääntymiseen?
- Entä negatiivisten/haastavien?
- Oliko helppo tunnistaa perustuuko ajatus tai uskomus omiin kokemuksiin vai onko se peräisin laajemmasta kulttuurista/yhteiskunnasta?
- Millaisia toimia tarvitaan näiden uskomusten ja asenteiden murtamiseen yksilö-/perhe-/yhteiskuntatasoilla?

Huomioitavaa kouluttajalle

Ihmisillä voi olla vahvoja uskomuksia ikääntymiseen liittyen. Konfliktitilanteiden välttämiseksi on hyvä asettaa keskustelulle säännöt: muistuta osallistujia kunnioittamaan toisten ihmisten näkemyksiä ja kokemuksia.

Lähde

UMKC Consortium for Aging in Community¹

Moduuli 1, harjoitus 2 - Väittämiä ikääntymisestä ja ikäihmisistä

Harjoituksen menetelmä(t)

Yksilö- tai ryhmätyö tai jatkumo

Oppimistavoitteet

- lisätä osallistujien tietoa ikääntymisestä ja ikääntyneistä
- lisätä itsetuntemusta liittyen ikääntymiseen ja ikäihmisiin kohdistuviin asenteisiin ja uskomuksiin
- tulla tietoiseksi omista stereotypioista ja tarkastella niitä kriittisesti

Harjoituksen vaatima aika: 1 tunti (riippuen kouluttajan käyttämien väittämien lukumäärästä)

Tarvittavat materiaalit

- Jos kouluttaja käyttää menetelmänä jatkumoa: paperit, joissa toisessa lukee 'Totta' ja toisessa 'Tarua' suurin kirjaimin
- Luettelo väittämistä fläppitaululla tai PowerPoint-dioina; Yksilö- ja ryhmätyöskentelyssä tarvitet myös kopioita väittämistä jaettavaksi osallistujille

Valmistautuminen harjoitukseen

---

¹ Breytspraak, L. & Badura, L. (2015). Facts on Aging Quiz (revised; based on Palmore (1977; 1981)). Retrieved from <https://aging.umkc.edu/quiz/>

Jos kouluttaja käyttää menetelmänä jatkumoa, on tila hyvä tyhjentää pöydistä ja tuoleista. ”Totta” ja ”Tarua” julisteet tulisi asettaa huoneen vastakkaisille seinille.

Harjoituksen kuvaus/ohjeet

1. Laita julisteet seinälle suuren huoneen vastakkaisille seinille. Jätä ryhmän jäsenille paljon tilaa liikkua tilassa.
2. Aloita harjoitus kertomalla, että aiot lukea ja näyttää osallistujille erilaisia väittämiä. Pyydä ihmisiä valitsemaan puolensa oman mielipiteensä pohjalta kunkin väittämän kohdalla.
3. Kerro osallistujille, että kyseessä on väittämät, jotka saattavat aiheuttaa voimakkaita tunteita. Tarkoituksena on pohtia omia näkemyksiä ja kuunnella myös muiden mielipiteitä. Harjoituksen tarkoitus ei ole päästä yhteisymmärrykseen väittämien totuusarvosta.
4. Lue väittämä ja pyydä ihmisiä siirtymään jatkumossa mielipidettään heijastavaan kohtaan ”Totta” ja ”Tarua” julisteiden välillä.
5. Kun kaikki ovat löytäneet paikkansa jatkumolla, kysy, haluaisiko kukaan selittää valintaansa.
6. Kysy lyhyen ajan kuluttua, haluaisiko joku vielä vaihtaa kantaansa kuulemansa jälkeen.
7. Harjoituksen loputtua, kysy osallistujilta miltä harjoitus tuntui heistä ja tarjoa tilaa jatkokeskustelulle, jos se on tarpeen. Laita muistiin, jos jokin väittämä kaipaa lisää aikaa sen sisällön purkamiseen. Voit mahdollisesti palata väittämään myöhemmin koulutuksessa.

Kysymyksiä harjoituksen purkuun:

- Miltä teistä tuntui harjoituksen aikana?
- Oliko jatkumolla vaikea tehdä valintoja? Miksi?
- Mitkä väitteet oli helppo hyväksyä ”todeksi” tai ”taruksi”?
- Miksi oli niin vaikea päästä yhteisymmärrykseen tietyistä väittämistä?
- Onko aiheita, joista osallistujat haluaisivat keskustella vielä lisää?

Huomioitavaa kouluttajalle

Voit hyödyntää tilasto- ja muuta tietoa tarjotaksesi osallistujille vastauksia väittämiin.

	Väittämä	Totta	Tarua
1	Suurin osa ihmisistä sairastuu muistisairauteen vanhuudessa.		
2	Useimmat ikäihmiset kokevat muutokseen sopeutumisen hankalaksi; he ovat tapojensa orjia.		
3	Normaaliin vanhuuteen kuuluu kaikkien viiden aistin heikkeneminen.		
4	Ikäihmiset eivät pysty ottamaan vastaan uutta tietoa; ”vanha koira ei opi uusia temppuja”.		
5	Fyysinen voima vähenee vanhetessa.		
6	Älyllinen kapasiteetti vähenee vanhetessa.		
7	Suurin osa ikäihmisistä päättyy jossakin vaiheessa vanhainkotiin.		
8	Suurin osa ikäihmisistä on yleisesti ottaen toistensa kaltaisia.		

9	Suurin osa ikäihmisistä on yksinäisiä.		
10	Vanhuutta voi kuvailla toisena lapsuutena.		
11	Yli 20% Suomen väestöstä on yli 65 -vuotiaita.		
12	Eläkkeelle jääminen on vahingollista yksilön terveydelle – eläköityminen tappaa ikäihmisiä.		
13	Kipu on normaali osa ikääntymistä.		
14	Harva yli 65 -vuotias tekee tärkeän taideteoksen tai tieteellisen löydön.		
15	Viisaus kasvaa iän myötä.		
16	Suurimmalla osalla ikäihmisistä ei ole halua eikä kykyä seksuaaliseen kanssakäymiseen.		
17	Kronologinen ikä on tärkein ihmisen ikää määrittävä tekijä.		
18	Asennoitumisella ikääntymiseen on vain vähän tai ei ollenkaan vaikutuksia henkilön terveyteen.		
19	Ikääntyneet ovat taakka yhteiskunnan taloudelle, erityisesti terveyspalveluille.		
20	Ikäsyrjinnällä tarkoitetaan negatiivisia asenteita ja syrjintää, jota harjoitetaan iän perusteella.		
21	Voin harjoittaa ikäsyrjintää tietämättäni.		
22	Meillä on mahdollisuus torjua ikäsyrjintää.		

Esimerkivastaukset

1. Suurin osa ihmisistä sairastuu muistisairauteen vanhuudessa.

Vastaus: **Tarua** – Vastoin yleistä käsitystä, muistisairaus ei ole välttämätön tai normaali osa vanhuutta.

2. Useimmat ikäihmiset kokevat muutokseen sopeutumisen hankalaksi; he ovat tapojensa orjia.

Vastaus: **Tarua** – Ikääntyneet eivät ole sen enempää tapoihinsa kangistuneita kuin nuoremmat ihmiset. Tämä on yleensä persoonallisuuden piirre. Siksi henkilöillä, joilla on vaikeuksia sopeutua muutoksiin nuorena, on todennäköisesti samoja vaikeuksia vanhempanakin.

3. Normaaliin vanhuuteen kuuluu kaikkien viiden aistin heikkeneminen.

Vastaus: **Pääosin totta** - Kaikki viisi aistia heikentyvät jonkin verran vanhuudessa. Näössä tapahtuu lukuisia muutoksia, jotka korreloivat voimakkaasti iän kanssa. Kuulemisessa tapahtuvat dramaattiset henkentymiset voivat kuitenkin liittyä enemmän melun kumulatiivisiin vaikutuksiin kuin ikään. Suurimmalla osalla henkilöistä, jotka elävät hiljaisissa ympäristöissä (esim. alkuperäiskansat), ei ole kuulon heikkenemistä iän myötä.

4. Ikäihmiset eivät pysty ottamaan vastaan uutta tietoa; vanha koira ei opi uusia temppuja.

Vastaus: **Tarua** – Ikäihmiset kykenevät oppimaan uutta tietoa (kuten osoittaa hyvien ATK -taitojen yleisyys ikääntyneiden keskuudessa). Eräässä tutkimuksessa todettiin, että ikääntyneillä saattaa kestää hieman kauemmin omaksua uutta tietoa ja heidän käyttämänsä oppimisstrategiat saattavat erota nuorempien vastaavista. Muistiin keskittyvät tutkimukset tarjoavat aiheesta erittäin ristiriitaisia tuloksia. Tutkimukset ovat kuitenkin selvästi osoittaneet, että terveiden ikääntyneiden muistin suorituskykyä voidaan parantaa. Lisääntyneen stressin myötä minkä tahansa ikäisen ihmisen kysy muistaa asioita laskee dramaattisesti, mutta väliaikaisesti.

5. Fyysinen voima vähenee vanhetessa.

Vastaus: **Totta** - Fyysinen vahvuus vähenee yleensä iän myötä. Tietysti liikunnalla voi estää ja rajoittaa laskua. Siksi 65-vuotias aktiiviliikkuja voi olla paremmassa kunnossa ja fyysisesti vahvempi kuin 40-vuotias sohvaperuna.

6. Älyllinen kapasiteetti vähenee vanhetessa.

Vastaus: **Pääosin tarua** – Useimpien ikääntyneiden älyllinen kapasiteetti ei laske iän myötä. Itse asiassa joidenkin älykkyyden muotojen oletetaan kasvavan iän myötä. Joillakin ikäihmisillä kapasiteetti kuitenkin laskee. Tämä lasku voi johtua useista tekijöistä. Jotkin sairaudet voivat johtaa älykapasiteetin laskuun (esim. sydän- ja verisuonisairaudet). Myös köyhä ja virikkeetön ympäristö voi johtaa älyllisen kapasiteetin laskuun. Toimintaympäristö tosin vaikuttaa yhtä lailla myös lasten älylliseen suorituskykyyn.

7. Suurin osa ikäihmisistä päätyy jossakin vaiheessa vanhainkotiin.

Vastaus: **Tarua** – Yleisestä käsityksestä huolimatta suurin osa ikäihmisistä ei asu vanhainkodeissa. Suomessa aunoastaan 8,5% yli 75 -vuotiaista ja 18,2% yli 85 -vuotiaista asuu pitkäaikaisen asumisen yksiköissä.²

8. Suurin osa ikäihmisistä on yleisesti ottaen toistensa kaltaisia.

Vastaus: **Tarua** – Ikääntynyt väestö on itse asiassa monimuotoisin ja heterogeenisin kaikista ikäryhmistä. Kehitys koostuu yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksesta. Mitä vanhempi henkilö on, sitä suurempi on ympäristön vaikutus. Toisin sanoen, elämäkokemus muuttaa ihmistä ainutlaatuisella tavalla; henkilö kohtaa erilaisia ihmisiä ja elämäntapahtumia, tekee valintoja ja oppii kokemuksistaan. Koska jokaisen kokemukset ovat erilaisia, ihmisten monimuotoisuus kussakin ikäryhmässä kehittyi koko elinkaaren ajan. Ikäihmiset reagoivat samalla tavoin ainoastaan tiettyihin sairauksiin.

9. Suurin osa ikäihmisistä on yksinäisiä.

Vastaus: **Tarua** – Eri maissa ja kulttuureissa tehtyjen tutkimusten mukaan 4 - 36% ikääntyneistä tuntee jatkuvaa yksinäisyyttä. Yksinäisyys on yksi suurimmista peloista, joita ihmisillä on vanhuuteen liittyen. Usein yksinäisyyden pelko perustuu ajatukseen aviopuolison menettämisestä ja sosiaalisesta eristyneisyydestä. Pelolla ei kuitenkaan ole totuus pohjaa useimpien ihmisten kohdalla.

---

² Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2018). Kotihoito ja sosiaalihuollon laitos- ja asumispalvelut 2017. Tilastoraportti 41/2018. Available at: <http://www.julkari.fi/handle/10024/137296>

Suurin osa miehistä avioituu uudelleen aviopuolison kuoleman jälkeen. Naiset saavat miehiä todennäköisemmin uusia ystäviä muista leskistä.³

10. Vanhuutta voi kuvailla toisena lapsuutena.

Vastaus: **Tarua** – Eliniän kehitys on yksisuuntainen. Ikääntyneet ovat aikuisia, joten heitä tulee kohdella sellaisina, vaikka henkilö olisi toimintarajoitteinen jonkin sairauden vuoksi. Uskomusten mukaan vanhemman ja lapsen roolit kääntyvät vanhemman ikääntyessä. Toimintarajoitteisesta vanhemmasta huolehtiminen ei kuitenkaan tarkoita roolinvaihtoa. Itse asiassa todellista roolinvaihtoa pidetään häiriönä vanhemman ja aikuisen lapsen suhteessa.

11. Yli 20% Suomen väestöstä on yli 65 -vuotiaita.

Vastaus: **Totta** - yli 65-vuotiaiden osuus Suomessa on noussut 15 prosentista vuonna 2000 noin 21,4 prosenttiin vuonna 2017, ja sen odotetaan nousevan 27 prosenttiin vuoteen 2040 mennessä.⁴

12. Eläkkeelle jääminen on vahingollista yksilön terveydelle – eläköityminen tappaa ikäihmisiä.

Vastaus: **Tarua** - Eläkkeelle siirtyminen ei tapa ihmisiä. Suurimmalle osalle ikääntyneitä eläkkeelle siirtyminen on positiivinen kokemus ja erityisesti niille, jotka ovat tarkoin suunnitelleet eläkkeelle jäämistään. Pian eläköitymisen jälkeen kuolleet henkilöt jäivät usein eläkkeelle juuri siitä syystä, ettei heidän terveytensä enää kestänyt työntekoa.

13. Kipu on normaali osa ikääntymistä.

Vastaus: **Tarua** - Kipu ei ole luonnollinen osa ikääntymisprosessia. Pikemminkin se on merkki vammasta tai sairaudesta. Kipua ei tule sivuuttaa. Valitettavasti liian usein ihmiset ajattelevat kivun kuuluvan ikääntymiseen ja odottavat liian kauan ennen kuin hakevat lääkärin apua.

14. Harva yli 65 -vuotias tekee tärkeän taideteoksen tai tieteellisen löydön.

Vastaus: **Tarua** – Seitsemäs vuosikymmen on ollut erittäin tuottoisa historioitsijoille, kasvitieteilijöille, keksijöille, filosofeille ja kirjoittajille. Goethe sai valmiiksi Faustin 82-vuotiaana. Michelangelo viimeisteli Pietarinkirkon kupolin ja Cervantes Don Quixote'n vanhana miehenä. Todisteet suurista saavutuksista 65 ikävuoden jälkeen ovat siis selvästi nähtävissä.

15. Viisaus kasvaa iän myötä.

Vastaus: **Pääosin totta** - Viisaus on erittäin moniulotteinen käsite ja vaikea määritellä. Iän ja viisauden välinen suhde on edelleen epäselvä. On mahdollista, että viisaus ilmenee eri tavoin eri ikäisenä. Viisautta omaavat yksilöt hyödyntävät näkemyksiä, itsetuntemusta ja kykyään hallita elämäänsä tehokkaasti. Tätä määritelmää käyttämällä tutkimuksissa ei ole havaittu, että ikääntyneet toimisivat sen viisaammin kuin nuoremmat aikuiset. Toisin sanoen, on sekä nuoria että vanhoja viisaita yksilöitä. Vanhuudessa viisaus perustuu pääosin elämänkokemukseen.⁵

16. Suurimmalla osalla ikäihmisistä ei ole halua eikä kykyä seksuaaliseen kanssakäymiseen.

³ A. Kuikka (2015). Kuinka paljon Suomessa on yksinäisiä vanhuksia? Available at:

https://www.valli.fi/fileadmin/user_upload/Etsivae_mieli/Kuinka_paljon_Suomessa_on_yksinaisia_vanhuksia.PDF

⁴ Tilastokeskus (2018). Väestö. Väestörakenne 31.12. Available at:

https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#v%C3%A4est%C3%B6nik%C3%A4rakenne31.12

⁵ Adapted from L. Woolf (n.d.) Aging Quiz. Webster University. Available at:

<http://faculty.webster.edu/woolfm/myth.html>

Vastaus: **Tarua** – Vastoin myyttejä ja uskomuksia, seksuaalisuus on edelleen tärkeä osa ikäihmisten elämää. Ihminen ei koskaan lakkaa olemasta seksuaalinen olento. Fyysisiä ongelmia omaavalle ikääntyneiden vähemmistölle, jotka kokevat seksuaalisen ilmaisun haasteelliseksi, on saatavilla erilaisia lääkkeitä ja hoitoja. On myös tärkeää muistaa, että seksuaalisuus ei ole vain biologista. Seksuaalisuuteen sisältyy tunteiden ja itsensä ilmaiseminen monin tavoin läheisessä suhteessa.⁶

17. Kronologinen ikä on tärkein ihmisen ikää määrittävä tekijä.

Vastaus: **Tarua** - Ihmiset ikääntyvät eri tavoin, ja vähiten tärkeä niistä on kronologinen ikä. Kronologinen ikä on yksinkertaisesti vuosien lukumäärä syntymän jälkeen. Tärkeämpää on toiminnallinen ikä: kuinka hyvin ihminen kykenee toimimaan sosiaalisessa ympäristössään. Kolme tekijää, jotka muodostavat funktionaalisen iän, ovat psykologinen ikä, sosiaalinen ikä ja fysiologinen / biologinen ikä.

18. Asennoitumisella ikääntymiseen on vain vähän tai ei ollenkaan vaikutuksia henkilön terveyteen.

Vastaus: **Tarua** – Kielteisellä asenteella vanhenemiseen voi olla vakavia vaikutuksia terveyteen ja elinajanodotteeseen. Tutkijat ovat havainneet, että vanhenemiseen negatiivisesti suhtautuneet ikäihmiset elivät keskimäärin 7,5 vuotta lyhyemmän elämän kuin vanhenemiseen positiivisesti suhtautuneet.⁷

19. Ikääntyneet ovat taakka yhteiskunnan taloudelle, erityisesti terveyspalveluille.

Vastaus: **Tarua** – Ikääntyneet ihmiset antavat merkittävän panoksen yhteiskuntaamme. Ympäri maailmaa ikääntyneet hoitavat lapsia, vahvistavat yhteisöjä ja tarjoavat taloudellista tukea lapsilleen ja lastenlapsilleen. Iso-Britanniassa tehty tutkimus osoitti, että ikääntyneiden taloudelliset panostukset verotuksen, kulutuksen ja muun toiminnan kautta olivat yli 50 miljardia Yhdysvaltain dollaria enemmän kuin ikääntyneiden eläkkeisiin, hyvinvointiin ja terveydenhuoltoon käytetty raha.⁸

20. Ikäsyrjinnällä tarkoitetaan negatiivisia asenteita ja syrjintää, jota harjoitetaan iän perusteella.

Vastaus: **Totta** – Ikäsyrjintä tarkoittaa negatiivisia stereotyyppioita, ennakkoluuloja tai syrjintää iän perusteella. Se voi koskea minkä ikäistä ihmistä tahansa, mutta todennäköisemmin se vaikuttaa ikääntyviin. Ikäsyrjinnällä voi olla haitallisia vaikutuksia politiikkaan ja palveluntarjontaan, joilla taas on negatiivinen vaikutus ikääntyviin ihmisiin. Tämän ymmärtäminen ja ikäsyrjinnän torjunta on ensimmäinen askel maailman muuttamiseksi ikäystävällisemmäksi.

21. Voin harjoittaa ikäsyrjintää tietämättäni.

Vastaus: **Totta** – Suurimman osan ajasta emme ole tietoisia kielteisistä asenteistamme ikääntyviä ja ikääntymistä kohtaan. 57 maassa tehdyn maailmanlaajuisen tutkimuksen mukaan 60 prosenttia ihmisistä koki, että ikäihmisiä ei kunnioiteta.⁹ Negatiiviset asenteet ovat kaikkialla. Sanomme usein kohteliaisuutena ihmisille, että he näyttävät ikäistään nuoremmilta. Se tarkoittaa, että ajattelemme ikääntymisen olevan sinällään huono asia.

⁶ WHO (2019). Ageing Attitudes Quiz. World Health Organization. Available at: <http://www.who.int/ageing/features/attitudes-quiz/en/>

⁷ B. Levy et al. (2002). Longevity increased by positive self-perceptions of aging. *Journal of Personality and Social Psychology* 2002 83(2):261-270.)

⁸ J. Cook (2011). The socio-economic contribution of older people in the UK. *Working with Older People*, 2011 15(4):141-146.

⁹ R. Inglehart et al. (eds.). (2014). *World Values Survey: Round Six - Country-Pooled Datafile Version*: www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV6.jsp. Madrid: JD Systems Institute.

22. Meillä on mahdollisuus torjua ikäyrjintää.

Vastaus: **Totta** – Voimme kaikki muuttaa asenteitamme parempaan suuntaan yksinkertaisin tavoin. Tarvitsemme siihen ensinnäkin kriittistä tietoisuutta asenteistamme ja ennakkoluuloistamme ikääntyneitä kohtaan. On hyvä myös tarkkailla kanssaihminen käytöstä ja haastaa ikäyrjivät tilanteet, kun niitä kohtaat. Kanssakäyminen kaiken ikäisten kanssa ja yhteyksien luominen eri ikäisten välille ovat myös olennaisessa asemassa. Kaikille ikäryhmille oikeudenmukainen yhteiskunta vaatii sukupolvien välistä yhteistyötä.

Moduuli 1, harjoitus 3 - Yhteiskunnan naisiin ja miehiin liittyvät odotukset

Harjoituksen menetelmä(t)

Aivoriihi ja ryhmätyöskentely

Oppimistavoitteet

- auttaa osallistujia ymmärtämään yhteiskunnan naisiin ja miehiin kohdistuvat erilaiset odotukset ja vaatimukset
- tutkia sukupuolen ja sukupuoliroolien käsitteitä

Harjoituksen vaatima aika: 30-45 minuuttia

Tarvittavat materiaalit

Kolme arkkiä fläppitaulun paperia

Maalarinteippiä

Tussi jokaista osallistujaa kohden

Valmistautuminen harjoitukseen

Ripusta paperiarkit seinille. Kirjaa kullekin arkille yksi seuraavista konteksteista: yhteiskunta, perhe ja parisuhde. Jaa jokainen arkki kahteen sarakkeeseen; yhdessä sarakkeessa tulisi olla otsikko naiset ja toisessa miehet seuraavalla tavalla:

Yhteiskunta		Perhe		Parisuhde	
Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet

Harjoituksen kuvaus/ohjeet

Pyydä osallistujia miettimään, mitä heidän mielestään odotetaan tai vaaditaan naisilta ja miehiltä yhteiskunnassa, perheessä ja parisuhteessa. Varaa pohdintaan muutama minuutti. Osallistujat voivat halutessaan kävellä huoneessa tai istua pohtiessaan. Pyydä osallistujia kirjaamaan

ajatuksensa seinällä oleville paperiarkeille. Kun kaikki ovat kirjanneet ajatuksensa tai ovat tyytyväisiä arkeilla jo näkyviin näkemyksiin, jaa osallistujat kolmeen ryhmään. Jokainen ryhmä valitsee yhden paperiarkeista, keskustelee sen sisällöstä, ja raportoi keskustelunsa tulokset lyhyesti koko ryhmälle.

Aloita purkukeskustelu lukemalla ääneen kuhunkin arkiin kirjatut ajatukset. Kysy osallistujilta heidän ensimmäisiä reaktioitaan kirjauksista: oliko mukana jotakin yllättävää, ja jos, niin miksi. Jatka keskustelua alla mainittujen kysymysten avulla.

Kysymyksiä harjoituksen purkuun

Mitä eroavaisuuksia tunnistitte naisille ja miehille asetettujen odotusten ja vaatimusten välillä?

Mitä asioita haluaisitte muuttaa?

Kuinka uskotte niiden muuttuvan?

Mistä odotukset tulevat?

Pystyvätkö miehet ja naiset täyttämään odotukset?

Kuka/ketkä luovat näitä odotuksia?

Miten nämä odotukset vaikuttavat ikääntyneisiin ihmisiin?

Huomioitavaa kouluttajalle

Vaikka harjoituksessa on kyseessä tavanomainen aivoriihi ja keskustelu, sen teema voi olla melko kiistanalainen ja myös subjektiivisista kokemuksista ja näkemyksistä nouseva. Harjoitus voi siis aiheuttaa erimielisyyksiä, koska jotkut osallistujat voivat nähdä tietyt odotukset täysin kohtuullisina ja toiset taas kohtuuttomina. Näkökulmat aiheeseen voivat pohjautua myös henkilöiden omaksumiin arvoihin. Keskustelu näkemysten eroihin johtavista syistä voi myös olla tarpeen.

Lähde

Kehitetty SAFE -hankkeen koulutusohjelmaa varten.

Moduuli 1, harjoitus 4 - Myyttejä ja faktoja ikääntyneisiin naisiin kohdistuvasta väkivallasta

Harjoituksen menetelmä(t)

Yksilö- tai ryhmätyö, jatkumo tai väittely

Oppimistavoitteet

- lisätä osallistujien tietoa ikääntyneisiin naisiin kohdistuvasta väkivallasta
- lisätä itsetuntemusta ikääntyneisiin naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyvistä asenteista ja uskomuksista

Harjoituksen vaatima aika: 30 minuuttia (riippuen käytetystä menetelmästä ja kouluttajan käyttämien väittämien lukumäärästä)

Tarvittavat materiaalit

Jos harjoitus tehdään yksilö- tai ryhmätyönä:

- Paperikopiot alla olevista väittämistä ja kynä jokaista osallistujaa kohden

Jos kouluttaja haluaa toteuttaa harjoituksen jatkumo -menetelmällä:

- Paperiarkit, joissa toisessa lukee 'Totta' ja toisessa 'Tarua' suurin kirjaimin

- Lista väittämistä joko fläppitaululle kirjoitettuna tai PowerPoint -diana

Valmistautuminen harjoitukseen

Jos kouluttaja käyttää jatkumo -menetelmää:

- Tila on tyhjennettävä tuoleista ja pöydistä, jotta osallistujat voivat liikkua huoneen vastakkaisilla seinillä olevien "Totta" ja "Tarua" -julisteiden välisessä tilassa.
- Paperit/julisteet, joissa lukee 'Totta' ja 'Tarua' suurilla kirjaimilla
- Lista väittämistä fläppitaululla tai PowerPoint-diana

Harjoituksen kuvaus/ohjeet

- Harjoitusta voidaan käyttää koulutuksen alussa herättämään kiinnostus aihealueeseen
- Jos harjoitus tehdään itsenäisesti, jaa jokaiselle osallistujalle kopio väittämistä ja anna heille 5-10 minuuttia aikaa lomakkeen täyttämiseen. Voitte käydä läpi väittämät yhdessä ryhmänä.
- Jos harjoitus tehdään ryhmätyönä, jaa osallistujat 3-4 hengen ryhmiin. Pyydä kutakin ryhmää löytämään vastaus jokaiseen väittämään keskustelun kautta. Ryhmät tarvitsevat noin 2-4 minuuttia aikaa jokaista väittämää kohden. Pyydä yhtä henkilöä kustakin ryhmästä jakamaan vastauksensa kaikkien osallistujien kesken.
- Kaikkia väittämiä ei ole välttämättä tarpeen käsitellä; voit valita ne väittämät, jotka vastaavat parhaiten koulutuksen sisältöä.

Variaatio harjoituksesta: väittely

Väittely on keskustelua, jossa esitetään vastakkaisia argumentteja tietystä aiheesta. Keskustelu kannustaa osallistujia tutkimaan asioita eri näkökulmista.

- Valitse muutama väittäjä, jotka ovat koulutuksen teeman mukaisia.
- Jaa osallistujat kahteen ryhmään.
- Puolet osallistujista puolustaa "Totta" -kantaa ja toinen "Tarua" -kantaa. Ryhmien tulisi olla vastakkain. Ryhmien jäsenten on puolustettava kantaansa. Keskustelu opettaa osallistujia analysoimaan ja puolustamaan kantaansa. Tarkoituksena ei ole voittaa tai osoittaa paremmuutta toiseen ryhmään nähden. Väittelyssä tulisi kunnioittaa erilaisia näkökulmia aiheeseen.

Väittämät

		Totta	Tarua
1	Ikääntyneisiin naisiin kohdistuu ikääntyneitä miehiä useammin väkivaltaa ja kaltoinkohtelua.		
2	Parisuhteessa tapahtuva väkivalta loppuu tai vähenee pariskunnan ikääntyessä.		
3	Omaishoitajat toisinaan kaltoinkohtelevat hoidettaviaan koska ovat stressaantuneita.		
4	Ikääntyneisiin kohdistuvan väkivallan syy on riippuvuus hoidosta johtuen ikääntymisestä ja sairauksista.		
5	Perheväkivalta, erityisesti parisuhdeväkivalta, on harvinaista ikääntyneiden naisten kohdalla.		

6	Suurin osa ikääntyneisiin kohdistuvan väkivallan tekijöistä on aikuisia lapsia.		
7	Ikääntyneitä perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhreja on hyvin vaikea auttaa, koska he eivät halua muutosta elämäänsä.		
8	Ikääntyneitä väkivallantekijöitä ei voi asettaa vastuuseen teoistaan samalla tavoin kuin nuorempia väkivallantekijöitä.		
9	Ikääntyneet naiset eivät halua puhua kokemastaan väkivallasta.		
10	Ikääntyneisiin naisiin kohdistuva seksuaalinen väkivalta on harvinaista.		
11	Ikääntyneet naiset ja miehet kokevat yhtä paljon syrjintää iän ja sukupuolen perusteella.		
12	Ikääntyneet naiset eivät koe samantyyppistä väkivaltaa kuin nuoremmat naiset, etenkin seksuaalista väkivaltaa heidän iästään ja ”epäseksuaalisuudestaan” johtuen.		
13	Ikääntyneet väkivallan naisuhrit eivät halua lähteä väkivaltaisista suhteista koska ovat tottuneet väkivaltaan.		
14	Ikääntyneet naiset voivat halutessaan jättää väkivallantekijän ja lähteä väkivaltaisesta suhteesta.		

Lähde

Muokattu seuraavasta lähteestä: Center for Research & Education on Violence Against Women & Children (2016)¹⁰ and Knapen (2018)¹¹

Moduule 1, harjoitus 5 - Mikä on näkemyksesi ihmisoikeuksista?

Harjoituksen menetelmä(t)

Jatkumo

¹⁰ Center for Research & Education on Violence Against Women & Children (2016). Learning Network, October 2016, Issue 18. Ontario, Canada. Available at:

http://www.vawlearningnetwork.ca/sites/vawlearningnetwork.ca/files/Newsletter_Issue_18_Online.pdf

¹¹ R. Knapen (2018). 20 interactive teaching activities for in the interactive classroom. A blog post Jun 13, 2018.

Available at:

<https://www.bookwidgets.com/blog/2018/06/20-interactive-teaching-activities-for-in-the-interactive-classroom>

Oppimistavoitteet

- edistää keskustelua näkemyksistä ja tunteista, joita ihmisillä on ihmisoikeuksia koskien
- lisätä osallistujien itsetuntemusta ihmisoikeuksiin liittyen
- haastaa osallistujien näkemyksiä ja mielipiteitä ikääntyneiden ihmisoikeuksista

Tarvittavat materiaalit

- Paperiarkit/julisteet, joissa lukee 'Samaa mieltä' ja 'Eri mieltä' suurin kirjaimin
- Lista ihmisoikeuksia koskevista väittämistä fläppitaululla tai PowerPoint -dioina

Harjoituksen vaatima aika: noin 1 tunti

Valmistautuminen harjoitukseen

Aseta 'Samaa mieltä' ja 'Eri mieltä' -julisteet/paperiarkit vastakkaisille seinille huoneessa. Varmista, että osallistujilla on tarpeeksi tilaa liikkua vapaasti julisteiden välisessä tilassa.

Harjoituksen kuvaus/ohjeet

1. Aloita harjoitus kertomalla, että aiot lukea ja näyttää väittämiä (lista alla) ja pyydät osallistujia asettumaan jatkumolle siihen kohtaan, mikä kuvaa parhaiten heidän mielipidettään asiasta.
2. Kerro osallistujille, että kyseessä ovat väittämät, joilla on taipumus tuottaa voimakkaita tunteita, ja tarkoituksena on pohtia omia näkemyksiä ja kuunnella muiden mielipiteitä. Toiminnan tarkoituksena ei ole päästä yhteisymmärrykseen väittämien totuusarvosta.
3. Lue väittämä ja pyydä ihmisiä siirtymään jatkumossa mielipidettään heijastavaan kohtaan "Samaa mieltä" ja "Eri mieltä" -julisteiden välillä.
4. Kun kaikki ovat löytäneet paikkansa jatkumolla, kysy, haluaisiko kukaan selittää valintaansa.
5. Kysy lyhyen ajan kuluttua, haluaisiko joku vielä vaihtaa kantaansa kuulemansa jälkeen.
6. Harjoituksen loputtua, kysy osallistujilta miltä harjoitus tuntui heistä ja tarjoa tilaa jatkokeskustelulle sen ollessa tarpeen. Laita muistiin, jos jokin väittämä kaipaa lisää aikaa sen sisällön purkamiseen. Voit mahdollisesti palata väittämään myöhemmin koulutuksessa.

Ihmisoikeuksia koskevat väittämät (voit halutessasi käyttää myös omia väittämiä)

- Ihmisoikeudet ovat oikeuksia vain teoriassa, koska ne eivät toteudu tosielämässä.
- Ikääntyneiden ei tarvitse kuulla ihmisoikeuksistaan, koska yhteiskunnan velvollisuus on huolehtia niiden toteutumisesta.
- Ikääntyneillä miehillä on enemmän oikeuksia kuin ikääntyneillä naisilla.
- Ikääntyneiden ihmisoikeuksia kunnioitetaan hyvin Suomessa.
- Ikääntyneet eivät ymmärrä ihmisoikeuksiaan.
- Ihmisoikeuksia ei voida kunnioittaa väestön ikääntyessä.
- Ihmiset eivät voi nauttia ihmisoikeuksistaan, ellei heillä ole tarpeeksi syödäkseen.
- Minun ei tarvitse edistää ikääntyneiden ihmisoikeuksia. Se on yhteiskunnan tehtävä.
- Ikääntyneet naiset kokevat ikäsyrrintää enemmän kuin ikääntyneet miehet.
- Nykyiset kansainväliset ihmisoikeussopimukset kattavat hyvin ikääntyneiden oikeudet.

Kysymyksiä harjoituksen purkuun

- Miltä harjoitus tuntui?
- Oliko paikkaa jatkumolla hankala valita? Miksi?
- Mistä väittämistä oli ryhmän kesken helppo olla samaa mieltä? Entä haastavaa?
- Miksi yhteisymmärrystä oli vaikea löytää tiettyjen väittämien kohdalla?

- Onko aiheita, joista osallistajat haluaisivat keskustella vielä lisää?

Huomioitavaa kouluttajalle

Ihmisillä voi olla vahvoja mielipiteitä ja käsityksiä ihmisoikeuksiin liittyen. Konfliktitilanteiden välttämiseksi on hyvä asettaa keskustelulle säännöt: muistuta osallistujia kunnioittamaan toisten ihmisten näkemyksiä ja kokemuksia. Joillekin väitteille on olemassa enemmän todisteita kuin toisille. Pyydä osallistujia punnitsemaan todisteita mielipiteensä takana. Joillekin väittämille ei ole olemassa oikeita vastauksia.

Lähde

Brander et al. (2016)¹² and Northern Ireland Human Rights Commission (2008)¹³

Moduuli 1, harjoitus 6 - Ikääntyneisiin kohdistuvan väkivallan teorioita

Harjoituksen menetelmä(t)

Tapauskertomukseen perustuva ryhmätyöskentely

Oppimistavoitteet

- lisätä ymmärrystä esitetyistä väkivallan syihin liittyvistä teorioista
- opettaa osallistujia analysoimaan väkivaltatilanteita teoreettisista näkökulmista
- opettaa osallistujille teoriaan pohjautuvien päätösten tekemistä haastavissa asiakastapauksissa
- osoittaa osallistujille, kuinka erilaiset teoriat voivat johtaa erilaisiin lähestymistapoihin
- näyttää osallistujille, kuinka erilaiset teoriat voivat johtaa myös erilaisiin tapoihin ennaltaehkäistä väkivaltaa

Harjoituksen vaatima aika: 30 – 40 minuuttia

Tarvittavat materiaalit:

- Kopioita Rouva Ana -tapauskertomuksesta
- Ainakin kaksi erilaista teoriaa koskien ikääntyneisiin kohdistuvaa väkivaltaa

Valmistautuminen harjoitukseen

Käy läpi ikääntyneisiin kohdistuvan väkivallan teorit koulutuskesikirjasta osallistujien kanssa. Tätä harjoitusta voi hyödyntää minkä tahansa kanssa seuraavista teorioista: sosiaalisen vaihdon teoria, sosiaalisen oppimisen teoria, teoria omaishoitajan kuormittuneisuudesta, ekologinen systeemiteoria, vallan ja kontrollin teoria (feministinen teoria) ja sukupolvi-tietoisuuden (tai ikäpolvi-tajun) teoria. Ainakin kahta em. teoriaa tulisi käyttää tutkimaan erilaisia ratkaisuja rouva Anan tapauskertomuksessa.

---

¹² P. Brander et al. (2004). Education Pack “all different - all equal”. Updated and reprinted in 2016 © Council of Europe, 1995-2016. Available at: <https://rm.coe.int/1680700aac>

¹³ Northern Ireland Human Rights Commission (2008). Inspiring practice. Resources, tools and activities for human rights education. October 2008. Available at: http://www.nihrc.org/uploads/publications/Inspiring_Practices.pdf

Harjoituksen kuvaus/ohjeet

1. Jaa osallistujat pieniin ryhmiin ja anna jokaiselle ryhmälle yksi väkivallan teoria.
2. Pyydä kutakin ryhmää vastaamaan seuraaviin kysymyksiin heille annetun teorian mukaisesti (anna aikaa pohdinnalle):
  - a. Kuinka tämän tapauksen voi selittää teorianne näkökulmasta?
  - b. Mitä yksityiskohtia tulisi arvioida tarkemmin teoreettisesta näkökulmastanne?
  - c. Mitä oivalluksia/ratkaisuja teorianne antaa tapaukseen puuttumiseen?
  - d. Mitä ideoita teorianne antaa väkivallan ehkäisyyn? (nimetkää yksi)
3. Pyydä kutakin ryhmää esittämään vastauksensa koko ryhmälle.
4. Korosta teorioiden välisiä eroja ja varaa aikaa keskustelulle.

Tapauskertomus: rouva Ana

Rouva Ana on 86-vuotias leski, joka asui ennen yksin syrjäisellä maaseudulla. Kaatumisesta johtuneen lonkkamurtuman jälkeen hänellä on ollut toimintakyvyn ongelmia. Rouva Ana pystyy kävelemään ainoastaan lyhyitä matkoja, uimaan, seisomaan ja lepäämään. Kävellessään hän liikkuu hitaasti ja tarvitsee rollaattorin. Rouva Anan kognitiivisessa toimintakyvyssä ei ole havaittu merkkejä heikentymisestä.

Rouva Analla on kaksi tyttäretä, joista toinen asuu ulkomailla ja toinen, Teresa, vain muutaman kilometrin päässä. He olivat aikoinaan yhteyksissä noin kerran viikossa, ja rouva Ana jakoi takapihallaan kasvavat vihannekset tyttärensä kanssa. Kun rouva Ana pääsi sairaalasta lonkkamurtuman jälkeen, hänen tyttärensä Teresa kutsui äitinsä asumaan luokseen, jotta Teresa voisi auttaa häntä päivittäisissä toimissa. Anan suhteet tyttärensä, hänen mieheensä ja kahteen lapsenlapsensa olivat tuolloin hyvät, joten hän hyväksyi tarjouksen. Auttaakseen tyttärtään maksamaan lääkärikuluista koituvat laskut, rouva Ana antoi tyttärelleen pääsyn pankkitileilleen.

Seuraavien viikkojen kuluessa rouva Anan ja Teresa -tyttären suhde alkoi heikentyä. Teresa julisti useita kertoja, että Anan auttaminen oli raskasta. Teresan loukkaukset ja huutamalla reagointi yleistyivät. Tiliotteita tarkastellessaan Ana huomasi tyttären tehneen useita luvattomia nostoja tileiltä. Kun Ana mainitsi asiasta tyttärelleen, tämä suuttui silmittömästi ja kieltäytyi palauttamasta Anan pankkikortteja. Teresa väitti, että Anan majoittaminen ja hoitaminen on erittäin kallista ja hankalaa, ja koska Ana asuu Teresan kanssa, hänellä ei ole enää tarvetta omille rahoilleen.

Käydyn keskustelun jälkeen Teresan käytös muuttui dramaattisesti: hän kieltäytyi puhumasta, katsomasta tai koskemasta äitiään. Hoitoon liittyvät tehtävät suorittivat nyt vävy ja lastenlapset, mutta aina hekään eivät pystyneet auttamaan. Vävyn työ vaati häntä matkustamaan usein ja useita päiviä peräkkäin, ja lastenlapset kävivät koulua. Joka kerta, kun Teresa näki miehensä tai lastensa auttavan äitiään, hän raivostui ja alkoi kiistellä heidän kanssaan. Lisäksi Ana huomasi, että oli kulunut useita kuukausia viimeisen tiliotteen saapumisesta. Hän alkoi epäillä tyttärensä piilottavan kirjeitä.

Erään vävyn ulkomaanmatkan aikana ja apua kaivatessaan Ana päätti kohdata tyttärensä ja keskustella aiheesta. Ana pyysi pääsyä pankkitileilleen voidakseen ostaa kotihoitopalveluita. Teresan vastaanotto ehdotukselle ei ollut hyvä: hän kieltäytyi päästävästä ulkopuolista, palkattua apua kotiinsa. Keskustelun jälkeen hän heitti rouva Anan ulos talostaan ja lukitsi oven perässään.

Jouduttuaan kadulle rouva Ana meni lähimmän naapurin luo ja kysyi, voisiko he soittaa hänelle taksin. Hän pyysi taksinkuljettajaa viemään hänet lähimpään ikääntyneiden hoivakotiin. Perillä

hoivakodin johtaja suostui tapaamaan hänet välittömästi. Selvitettyään tilanteen, johtaja rauhoitteli Anaa ja vakuutti, että häntä autettaisiin kaikin tarvittavin keinoin. Johtaja lupasi Analle huoneen heti seuraavaksi yöksi. Hoivakodin työntekijä meni Anan kanssa pankkiin muuttamaan tilien käyttöoikeudet. Sittemmin rouva Ana on asunut hoivakodissa ja on erittäin kiitollinen kaikesta saamastaan avusta. Hän on tyytyväinen asumisjärjestelynsä ja tuntee vihdoin olevansa turvassa.

Huomioitavaa kouluttajalle

On tärkeää näyttää osallistujille, kuinka erilaiset teoriat voivat johtaa erilaisiin käytännön ratkaisuihin väkivaltilanteissa.

Lähde

American Psychological Association (2012)¹⁴

Moduuli 1, harjoitus 7 - Nuorempiin ja ikääntyneisiin naisiin kohdistuva väkivalta

Harjoituksen menetelmä(t)

Tapauskertomukseen perustuva ryhmätyöskentely

Oppimistavoitteet

- ymmärtää nuorempien ja ikääntyneiden naisuhrien erilainen tilanne
- tutkia haasteita, joita nuoremmat ja ikääntyneet naisuhrit kohtaavat
- tutkia erilaisia ratkaisuja nuorempien ja ikääntyneiden naisuhrien tilanteisiin

Tarvittavat materiaalit

- Kahta eri väriä olevia post it -lappuja (yksi väri per tapauskertomus)
- Paperikopioita tapauskertomuksista

Harjoituksen vaatima aika: 20 minuuttia + 20 minuuttia keskustelulle

Preparation for the exercise

Kouluttaja tulostaa ja jakaa osallistujille kopiot tapauskertomuksista.

Harjoituksen kuvaus/ohjeet

1. Pyydä osallistujia lukemaan tapauskertomukset ja kirjoittamaan saamilleen kahdelle post it -lapulle (yksi väri per tapauskertomus) lyhyt yhteenveto tekemistään keskeisimmistä havainnoista. Voit ohjata osallistujia esimerkiksi seuraavilla kysymyksillä:

- Mikä huolestuttaa sinua ammattilaisena eniten tapauksessa?
- Mikä auttaisi tilanteessa: mitä tulisi tehdä ja kenen se tulisi tehdä?

2. Pyydä osallistujia kiinnittämään post it -laput seinälle tai fläppitaululle siten, että laput on ryhmitelty väreittäin.

3. Pyydä osallistujia tekemään huomioita lapuista seuraavien kysymysten avulla:

- Onko kahden tapauskertomuksen aiheuttamien ajatusten välillä yhtäläisyyksiä?
- Onko kahden tapauskertomuksen aiheuttamien ajatusten välillä eroja? Jos kyllä, miksi?
- Onko ero uhrin/tekijän iästä johtuva? Millä perusteella?

---

¹⁴ American Psychological Association (2012). Elder Abuse & Neglect: In Search of Solutions. Washington, DC: APA.

- Onko tapauksissa ammatillisesta näkökulmasta eroja kiireellisyyden suhteen? Jos kyllä, miksi?

Tapauskertomus 1 – Anna, 36 vuotta

Avioliittoomme ensimmäiset kaksi vuotta olivat hyviä. Meillä oli yhteinen unelma suuresta perheestä, ja saimme kolme lastamme yksi pian toisensa jälkeen. Luulen, että vuodet alle kouluikäisten lasten kanssa ovat kiireisiä kaikissa perheissä. Vaikka kärsimme jatkuvasta unipulasta, selvisimme tilanteesta perheen ja ystävien tuella.

Kun aviomieheni sai paremman työpaikan, muutimme pieneen kaupunkiin kauemmas perheestäni ja ystäväistäni. Saimme asuntolainan ja suuren, mukavan talon, mutta mieheni piti työskennellä pidempiä tunteja ja hänellä oli vaikeuksia rentoutua pitkien työpäivien jälkeen. Miehestäni tuli ärtyisä, lyhytpinnainen ja hän satutti minua usein sanoillaan. Hän vaikutti uupuneelta ja masentuneelta, mutta kieltäytyi etsimästä apua tai puhumasta esimiehelleen. Hänestä tuli erittäin hallitseva rahan suhteen ja hän oli mustasukkainen ilman syytä. Hän tarkkaili minua jatkuvasti, kuunteli puheluitani ja kuulusteli minua yksityiskohtaisilla kysymyksillä. Hän kertoi minulle, että ystäväni vihaavat minua, ja että olen taakka sekä hänelle että meille paljon lastenhoitoapua tarjonneelle perheelleni.

Aloin vähitellen uskoa häntä ja katkaisin kaikki yhteydet ulkomaailmaan. Se oli helpompaa konfliktien välttämiseksi. Olin jatkuvasti varpaillani ja yritin pitää lapset hiljaa ja kaiken paikoillaan välttääkseni suututtamasta miestäni. Tunsin häpeää tilanteesta ja ajattelin olevani vastuussa mieheni tilanteesta. Miksi olin rohkaissut häntä työskentelemään niin paljon ja puhunut hänen ympäri hankkimaan kolmannen lapsen? Jos olisin tyytynyt vähempään, ehkä hän olisi silti se mies, johon rakastuin.

Pimeimpinä hetkinä, erityisesti silloin, kun hän oli fyysisesti väkivaltainen ja töni ja löi, ajattelin, että minun on lähdettävä. Mutta hän oli kaikkeni. Minne olisin voinut mennä ilman rahaa ja työtä kolmen pienen lapsen kanssa? Halusin pitää avioliittomme ehjänä ja saada kaiken toimimaan, lasten vuoksi vähintään. Mieheni ei ollut koskaan väkivaltainen lapsia kohtaan, joten minusta tuntui, ettei minulla ollut oikeutta viedä heiltä heidän isäänsä.

Tapauskertomus 2 – Elsa, 70 vuotta

Ensimmäiset vuodet eläkkeelle siirtymisen jälkeen olivat mahtavia. Kaikkien niiden kiireellisten töissä vietettyjen vuosikymmenien ajan meillä oli ollut yhteinen unelma, että eläkkeelle siirtyessämme ostamme uuden suuren kodin vanhuuden päville, matkustelemme ja nautimme elämästä.

Löysimme pienestä kaupungissa mukavan talon kauniilla puutarhalla. Se oli vähän kaukana sieltä, missä lapsemme ja ystävämmme asuivat, mutta kaikki se tila ja rauha, jonka saimme edulliseen hintaan, houkutteli. Hyödynsimme töistä vapautunutta vapaa-aikaa ja harrastimme ja matkustelimme paljon.

Muutamaa vuotta myöhemmin aviomiehestäni tuli kuitenkin hyvin ärtyisä, lyhytpinnainen ja hän alkoi satuttaa minua sanoillaan. Se oli asteittainen muutos, mutta havaittavissa jokapäiväisessä elämässämme. Hän alkoi tulla erittäin kontrolloivaksi rahan suhteen ja oli mustasukkainen ilman syytä. Hän tarkkaili minua jatkuvasti, kuunteli puheluitani ja kuulusteli minua asioista. Hän kertoi minulle, että ystäväni vihasivat minua ja että ikääntyvänä naisena olin taakka omille lapsilleni.

Hänen muistinsa alkoi pettää päivittäisissä tilanteissa, mutta hän tuli vain vihaisemmaksi, jos mainitsin asiasta. Olin jatkuvasti varpaillani yrittäessäni helpottaa aviomieheni oloa. Oli helpompaa katkaista yhteydet ulkomaailmaan välttääkseni mustasukkaisuudesta johtuvat konfliktit. Minulla ei ollut sydäntä häiritä lapsiamme tilanteesta, koska heillä oli jo kädet täynnä lastensa kanssa. Tunsin suurta pettymystä siitä, minkälaisiksi kauan odotetut eläkevuodet osoittautuivat ja osoittautuivat ja häpesin sekä mieheni käyttäytymistä että omaani - ehkä jos en olisi viime vuosikymmenien aikana rohkaissut häntä tekemään niin paljoa töitä hyvän eläkkeen vuoksi, hän olisi edelleen oma itsensä. Tunsin, että olin pettänyt paitsi aviomieheni myös lapsemme ja lapsenlapsemme, joiden isä ja isoisä oli kyseessä.

Pimeimpinä hetkinä, erityisesti silloin, kun hän oli fyysisesti väkivaltainen, ajattelin, että minun on lähdeittävä. Mutta hän oli kaikkeni. Olin luvannut pysyä hänen vierellään kunnes kuolema meidät erottaa, hyvinä ja huonoina päivinä. En halunnut jäädä yksin tämän ikäisenä ja tunsin olevani vastuussa mieheni hoidosta. Mutta koska hän kieltäytyi väkivaltaisesta kaikesta avusta, ei minulla ollut muuta mahdollisuutta kuin vain sietää tilannetta ja yrittää olla suuttamatta häntä. Tunsin olevani niin avuton ja yksin, mutta yritin tehdä parhaani, jotta emme herättäisi kenenkään huolta. Halusin kunnioittaa sillä miestäni ja hänen tahtoaan.

Kysymyksiä harjoituksen purkuun

- Onko asiakkaan iällä merkitystä arvioidessamme asiakkaidemme tarpeita ja tapausten kiireellisyyttä? Entä sukupuolella?
- Oliko jompaakumpaa tapauskertomuksen henkilöä kohtaan helpompi tuntee myötätuntoa? Miksi?
- Uskotko nykyisen ikäsi vaikuttavan tuntemuksiisi näitä kahta tapauskertomusta kohtaan? Jos olisit nuorempi tai vanhempi, luuletko, että olisit tehnyt erilaisia huomioita tilanteista?

Huomioitavaa kouluttajalle

Aseta keskustelulle perussäännöt: toisten tuntemuksia ja näkemyksiä tulee kunnioittaa. Ihmisillä voi olla stereotyyppisiä uskomuksia, joista he eivät ole tietoisia. On tärkeää tarkastella tällaisia näkemyksiä kriittisesti, mutta kunnioittavasti. Huomaa myös, että osallistujilla saattaa olla tapausten kaltaisia henkilökohtaisia kokemuksia. Siksi kaikenlaista väkivallan uhreja syyllistävää puhetta tulee välttää keskustelussa.

Lähde

Kehitetty SAFE -hankkeen koulutusohjelmaa varten

Opetusmenetelmiä moduuliin 2 - Väkivaltaa kohdanneen ikääntyneen kanssa työskentely

Moduuli 2, harjoitus 8 - Post-traumaattinen stressioireyhtymä (PTSD) ja vuorovaikutus väkivallan uhrin ja ammattilaisen välillä

Harjoituksen menetelmä(t)

Tapauskertomukseen pohjautuva ryhmätyöskentely

Oppimistavoitteet

- auttaa osallistujia ymmärtämään, kuinka posttraumaattinen stressioireyhtymä (PTSD) voi vaikuttaa uhrin ja ammattilaisen väliseen vuorovaikutukseen
- tulla tietoisiksi väärinkäsityksistä, joihin ammattilainen saattaa päätyä uhrin puheiden ja käyttäytymisen perusteella

Harjoituksen vaatima aika: 30 minuuttia

Tarvittavat materiaalit

Kysymykset keskustelua varten joko tulostettuna paperille tai PowerPoint -diolina

Valmistautuminen harjoitukseen

Jaa osallistujat 4-5 hengen ryhmiin

Harjoituksen kuvaus/ohjeet

Ennen harjoituksen aloittamista, käy koulutuskäsikirjasta osallistujien kanssa läpi osio, joka käsittelee väkivallasta aiheutunutta posttraumaattista stressioireyhtymää ja sen vaikutuksia väkivallan uhrin tunne-elämään ja käyttäytymiseen.

Jaa tulostetut kysymykset osallistujille tai näytä ne PowerPoint -diolina.

Pyydä keskustelun jälkeen osallistujia jakamaan vastauksensa koko ryhmän kanssa.

Tapauskertomus: Lisa

72-vuotias Lisa lähetettiin turvakodista terveyskeskukseen lääkärintarkastukseen. Hän oli paennut kotoaan kaksi päivää aiemmin, koska hänen miehensä oli lyönyt häntä pahasti. Lisa kertoi lääkärille, että turvakodin työntekijä haluaa hänen hankkivan lausunnon tapahtumasta aiheutuneista mustelmista ja haavoista. Lisa oli ollut turvakodissa myös aiemmin samanlaisesta tilanteesta johtuen. Lääkäri kuunteli Lisan tarinan. Lisa oli hiljainen ja vaikutti hämmentyneeltä tilanteesta. Lääkäri tutki ja mittasi huolellisesti kaikki vammat, ja huomasi, että Lisalla oli myös vanhempia vammoja kehossaan. Lääkäri kirjasi kaikki havaintonsa. Sen jälkeen hän lähetti Lisan sairaanhoitajan luokse, jotta vammat voitaisiin kuvata.

Sairaanhoitaja kertoi Lisalle, että hänen tulisi ilmoittaa väkivallanteosta poliisille. Sairaanhoitaja muistutti Lisaa aiemmista tapahtumista. Tällä kertaa väkivalta oli ollut vakavampaa kuin aiemmin, mutta Lisa ei ollut siltikään valmis ilmoittamaan poliisille. Viimeksi kun hän ilmoitti asiasta poliisille, se vain pahensi hänen suhdettaan miehensä kanssa. Myös poliisi epäili, auttaako heidän puuttumisensa asiaa enää Lisan ja hänen miehensä iässä. Lisa ja hänen miehensä olivat olleet naimisissa yli 50 vuotta ja asiat oltiin saatu ratkaistua aina ennenkin, jopa fyysisen väkivallan jälkeen. Lisa oli keskustellut miehensä kanssa useita kertoja puhelimesta myös turvakodista käsin. Aviomies oli luvannut, että hän ei enää koskaan käytä väkivaltaa. Mies sanoi, että perhe on hänelle tärkeä ja että hän tarvitsee Lisaa, koska hänen terveytensä heikkenee. Lisa tunsu sääliä ja myötätuntoa miestänsä kohtaan niin pitkän avioliiton jälkeen. "Ehkä väkivalta loppuu, kun mieheni terveystilanne heikkenee", Lisa sanoi. Hän päätti palata takaisin kotiin. Sairaanhoitaja oli pettynyt Lisan päätökseen ja yritti pyörtää Lisan mieltä, mutta ei onnistunut. Hän päätteli, että Lisa on aivan liian passiivinen ja avuton tilanteen muuttamiseksi.

Kysymyksiä harjoituksen purkuun

- Jos olisit Lisan kohtaava sairaanhoitaja, miten reagoisit hänen päätökseensä ja oletukseen, että väkivalta saattaa loppua?

- Uskotko Lisalla olevan PTSD-oireita, jos kyllä, millaisia?
- Mieti ryhmässä, kuinka väkivallan aiheuttamat psykologiset traumat voivat vaikuttaa vuorovaikutukseen ikääntyneen naisen ja ammattilaisen välillä.
- Kuinka trauma vaikuttaa väkivallan uhrin asenteisiin ja käyttäytymiseen ammattilaista kohtaan?
- Millaisia väärinkäsityksiä ammattilainen saattaa tehdä sen perusteella, kuinka uhri puhuu, käyttäytyy ja miltä hän näyttää?

Huomioitavaa kouluttajalle

Rohkaise osallistujia keskustelemaan keskenään. Kaikkien tulisi oppia toistensa kokemuksista. Pyydä osallistujia jakamaan koko ryhmän kanssa tärkeimmät keskustelun kautta saadut oivallukset.

Lähde

Kehitetty SAFE -hankkeen koulutusohjelmaa varten

Moduuli 2, harjoitus 9 - Omaishoitotilanteen kartoittaminen väkivallan osalta

Harjoituksen menetelmä(t)

SWOT -analyysi tapauskertomukseen pohjautuen, ryhmätyöskentely

Oppimistavoitteet

- oppia tunnistamaan ikääntyneisiin naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyvät riskit ja uhat
- oppia työskentelemään väkivaltaa kohdanneiden ikääntyneiden naisten kanssa voimaannuttavalla tavalla (tunnistaa ikääntyneen omat vahvuudet ja kannustaa häntä käyttämään niitä)
- lisätä kysyä työskennellä ikääntyneiden väkivallan naisuhrien kanssa

Tarvittavat materiaalit

- PowerPoint -esitys ja/tai tapauskertomus, kysymykset ja SWOT -analyysikehikko tulostettuina
- Paperia ja kyniä

Harjoituksen vaatima aika: 45 minuuttia harjoitukselle + 15 minuuttia keskustelulle

Valmistautuminen harjoitukseen

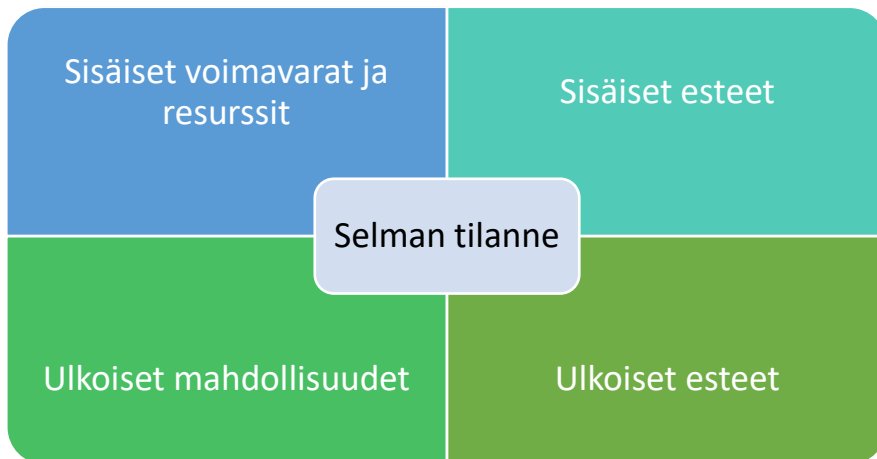
Jaa PowerPoint -esitys, jolla näytät Selman tapauskertomuksen ja SWOT-analyysikehiksen (molemmat materiaalit alla) osallistujille. Ripusta seinälle paperiarkki tai ota esiin fläppitaulu, johon voit kirjoittaa osallistujien esittämät ajatukset. Voit myös tulostaa tapauskertomuksen, kysymykset ja SWOT-analyysikehiksen, jos haluat jakaa osallistujat pienempiin ryhmiin. Jokaisella ryhmällä tulisi olla kaikki vaadittavat materiaalit. Anna ryhmille kynät ja paperia vastausten kirjaamiseksi.

Harjoituksen kuvaus/ohjeet

SWOT-analyysi on nelikenttämenetelmä, jota käytetään strategian laatimisessa, sekä oppimisen tai ongelmien tunnistamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Tässä harjoituksessa SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) -analyysin avulla kirjataan tapauskertomuksen:

- **Vahvuudet:** Selman sisäiset tiedot, kyvyt ja resurssit, jotka tukevat toivottua lopputulosta Selman tapauksessa

- **Heikkoudet:** Selman sisäiset esteet ja muut tekijät, jotka hankaloittavat tai estävät toivotun lopputuloksen Selman tapauksessa
- **Ulkoiset mahdollisuudet:** Ulkoiset tekijät, jotka tukevat toivottua lopputulosta Selman tapauksessa
- **Uhat:** Ulkoiset esteet ja muut tekijät, jotka hankaloittavat tai estävät toivotun lopputuloksen Selman tapauksessa

Harjoituksen tarkoituksena on keskustella annetusta tapauksertomuksesta (alla) joko pienryhmissä tai kaikkien osallistujien kesken SWOT-analyysin avulla. Keskustelu etenee seuraavien kysymysten avulla:

- Mikä on toivottava lopputulos Selman tilanteessa?
- Mitkä Selman tilanteessa ovat sisäiset valmiudet ja resurssit, jotka tukevat toivottavaa lopputulosta?
- Mitkä ovat sisäiset tekijät ja esteet, jotka vaarantavat toivottavan lopputuloksen?
- Mitkä ovat ulkoiset tekijät, jotka tukevat toivottavaa lopputulosta Selman tilanteessa?
- Mitkä ovat ulkoiset tekijät ja esteet, jotka saattavat vaarantaa toivottavan lopputuloksen?
- Mitä vaihtoehtoja tässä tapauksessa on hyödynnettävissä?
- Mitä vaihtoehtoa suosittelisit - ja miksi?

Tapaustutkimus: Selma

Selma on 60-vuotias nainen, joka toimii miehensä omaishoitajana. Hänen miehensä on 63-vuotias, halvaantunut ja hänellä on puhehäiriö (afasia). Hän on pitkä, ja siksi hänestä huolehtiminen on fyysisesti vaikeaa. Selma hoitaa myös omia vanhempiaan ja yrittää toisinaan auttaa lastenlapsiaan. Hänen tyttärensä asuu lähellä, mutta hän on kiireinen työssään ja perhe-elämässään.

Selman pahin ongelma on hänen miehensä käytös: mies jatkuvasti häiritsee Selmaa seksuaalisesti. Hän tarraa vaimostaan kiinni aina kun hän yrittää auttaa miestä peseytymisessä tai syömisessä. Mies yrittää puristella Selman rintoja ja saattaa asettaa vaimonsa kädet genitaalialueilleen. Selma on tilanteesta ahdistunut ja häpeissään. Siksi hän ei koskaan puhu aviomiehensä käyttäytymisestä kenellekään.

Selmasta tuntuu, että hän ei enää pysty huolehtimaan aviomiehestään. Hän puhuu tutulle lääkärille kokemastaan taakasta ja siitä, että haluaisi miehelleen paikan hoitokodista. Lääkärin mukaan siihen ei ole tarpeeksi lääketieteellisiä perusteita, ja ohjaa Selman siksi sosiaalityöntekijän pakeille. Keskusteltuaan lääkärin ja sosiaalityöntekijän kanssa Selma tuntee, ettei häntä oteta vakavasti. Hänen mielestään ammattilaiset arvostelevat hänen haluttomuuttaan hoitaa aviomiestänsä kotona. Selma ei uskalla kertoa kokemastaan seksuaalisesta väkivallasta. Hän pelkää, että ammattilaiset leimaisivat hänet valehtelijaksi.

Kysymyksiä harjoituksen purkuun

- Miltä harjoituksen tekeminen tuntui: helpolta/vaikealta, miksi?
- Näetkö SWOT-analyysin hyödyllisenä työkaluna arvioidessasi asiakkaan tilannetta? Miksi/miksi et?
- Oletko tietoinen muista menetelmistä, joista voisi olla apua asiakkaan tilanteen arvioinnissa lisävälineistä, jotka voivat auttaa arvioimaan asiakkaan tilannetta?

Huomioitavaa kouluttajalle

SWOT on lyhenne englanninkielisistä sanoista, jotka tarkoittavat vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia. SWOT-analyysi on työkalu ja menetelmä, jota voidaan käyttää yritys-, tai muissa ympäristöissä projektin tai muun toiminnan arvioimiseksi ja tavoitteiden ja strategioiden luomiseksi.

Lähde

Gürel and Tat (2017)¹⁵

Tapauskertomus luotu SAFE -hankkeen koulutuskäsikirjaa varten.

Moduuli 2, harjoitus 10 - Riskinarviointi

Harjoituksen menetelmä(t)

Ryhmätyöskentely

Oppimistavoitteet

- tunnistaa väkivallan jatkumisen riskitekijät
- oppia suorittamaan riskinarviointi
- saada tietoa hyvistä käytännöistä uusien väkivaltilanteiden ehkäisemiseksi

Harjoituksen vaatima aika: 30 – 40 minuuttia

Tarvittavat materiaalit

Paperikopiot tapauskertomuksesta ja siihen liittyvistä kysymyksistä

Valmistautuminen harjoitukseen

Ennen harjoitusta käy koulutuskäsikirjasta läpi osio liittyen väkivallan riskitekijöihin.

---

¹⁵ E. Gürel & M. Tat (2017). SWOT analysis: A Theoretical review. The Journal of International Social Research. Volume 10, Issue 51. Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2017.1832>.

Harjoituksen kuvaus/ohjeet

Jaa osallistujat 4-5 hengen ryhmiin.

Anna osallistujille kopiot tapauskertomuksista.

Pyydä heitä pohtimaan seuraavia kysymyksiä ryhmissä:

1. Uskotko miehen jatkavan väkivallan käyttöä vaimoaan vastaan?

A. Ei, ottaen huomioon tapauskertomukseen perustuvat todisteet.

B. Kyllä, ottaen huomioon tapauskertomukseen perustuvat todisteet.

Ryhmän tulisi päästä yhteisymmärrykseen väkivallan jatkumisesta ja löytää argumentteja arvionsa tueksi.

2. Ottaen huomioon seuraavien alojen ammattilaisten (ja niiden ammattilaisten, joiden tulisi olla osallisina asiakastapauksessa) parhaat käytännöt, kuinka tuki perheenjäsenille tulisi järjestää?

Lääkäri

Poliisi

Joku muu ammattilainen, kuka?

Pyydä osallistujia kirjoittamaan ryhmätyönsä tulokset paperille ja esittämään ne koko ryhmälle.

Kysymyksiä harjoituksen purkuun

- Oliko yhteisymmärrykseen pääseminen väkivallan jatkumisesta vaikeaa? Miten pääsitte yhteisymmärrykseen?
- Vaikuttiko aviomiehen ikä arvioonne väkivallan jatkuvuudesta?

Tapauskertomus: Ikääntynyt pariskunta ensiavussa

Poliisi hälytettiin ikääntyneen pariskunnan kotiin naapurin toimesta, joka oli kuullut kovaäänistä riitelyä. Poliisin tulo rauhoitti tilanteen. Poliisi huomasi kuitenkin haavan vaimon silmäkulmassa, ja vei siksi 68-vuotiaan vaimon ensiapuun. 70-vuotias aviomies halusi tulla mukaan varmistuakseen siitä, että hänen vaimonsa saa hyvää hoitoa ja palaa pian takaisin kotiin.

Ensiavussa vaimo kertoi lääkärille, että oli menettänyt tasapainonsa ja lyönyt siksi silmäkulmansa keittiön pöydän kulmaan. Aviomies selitti, että hänen vaimonsa on jo pitkään kärsinyt tasapaino-ongelmista. Hän kertoi myös, että hänen vaimollaan on muistiongelmia.

Lääkärintarkastuksen aikana lääkäri huomasi vaimon turvonneen ranteen. Aviomies selitti, että vaimo oli pudonnut ranteensa päälle. Tarkastuksen aikana vaimo oli hiljainen ja antoi miehensä puhua. Hän näytti väsyneeltä ja uupuneelta. Hän pyysi unilääkkeitä, koska hänellä oli ollut jonkin aikaa univaikeuksia. Lääkärintarkastuksen jälkeen pari halusi palata välittömästi kotiin, koska heidän piti kävelyttää vielä koiraansa.

Huomioitavaa kouluttajalle

On tärkeää keskustella tekijän iästä: onko nuorempi väkivallantekijä osallistujien mielestä vaarallisempi kuin ikääntynyt väkivallantekijä?

Lähde

Kehitetty SAFE -hankkeen koulutusohjelmaa varten

Moduuli 2, harjoitus 11 - Psykososiaalinen ensiapu (PFA)

Harjoituksen menetelmä

Rooliharjoitus

Oppimistavoitteet

- arvioida trauman psykofyysisiä vaikutuksia ikääntyneeseen henkilöön
- oppia psykososiaalisen ensiavun tarjoamista

Harjoituksen vaatima aika: noin 30 minuuttia

Tarvittavat materiaalit ja vapaaehtoiset

- 2 vapaaehtoista; yksi 87-vuotiaan naisen rooliin ja toinen sairaanhoitajan rooliin
- roolikortit molemmille vapaaehtoisille
- 2 tuolia
- paperia ja kyniä yleisölle

Valmistautuminen harjoitukseen

Luo esitystila rooliharjoitusta varten asettamalla kaksi tuolia vastakkain. Varmista, että yleisö näkee ja kuulee näyttelijät.

Harjoituksen kuvaus/ohjeet

Esitä yleisölle rooliharjoituksen tilannekuvaus ja kysy vapaaehtoisia ikääntyneen naisen ja sairaanhoitajan rooleihin. Voit esittää tilannekuvauksen paperimuodossa tai PowerPoint-dioina. Anna näyttelijöille roolikortit ja anna heille aikaa lukea ne läpi.

Pyydä näyttelijöitä puhumaan kuuluvalla äänellä.

Yleisö on tarkkailijan roolissa. Pyydä yleisöä kirjaamaan muistiin havaintoja ja kysymykset, joita heillä nousee mieleen tarkkaillaessaan ikääntyneen potilaan ja sairaanhoitajan vuorovaikutusta.

Havainnot voivat liittyä esimerkiksi seuraaviin asioihin:

- kuinka sairaanhoitaja reagoi ikääntyneen selitykseen vamman aiheuttajasta
- kuinka sairaanhoitaja reagoi ikääntyneen selitykseen kiireestä
- mitä haasteita sairaanhoitaja joutuu kohtaamaan roolissaan
- mitä psykososiaalisen ensiavun piirteitä vuorovaikutuksesta voi tunnistaa (turvallisuus, ihmisarvo ja oikeudet)

Huom! Pidä huoli siitä, että osallistujat tuntevat rooliharjoituksen säännöt koskien turvallisuutta, kunnioitusta ja luottamuksellisuutta. Näyttelijöitä ei arvioida sen perusteella, kuinka hyvin he esittävät heille annettua roolia.

Kysymyksiä harjoituksen purkuun

- sairaanhoitajan kanssa:
  - miltä sinusta tuntui keskustella ikääntyneen naisen kanssa?
  - Kuinka olisit halunnut vastata hänen selityksiinsä?
  - Mikä oli roolissa vaikeaa / helppoa? Mitkä olivat kohtaamasi haasteet?

- ikääntyneen naisen kanssa:
  - Miltä sairaanhoitajan vastaukset tuntuivat sinusta?
  - Mikä oli hyödyllistä ja mikä ei-niin-hyödyllistä hänen vastauksissaan?
- yleisön kanssa:
  - Mitä psykososiaalisen ensiavun piirteitä yleisö tunnisti?
  - Mitkä olivat sairaanhoitajan kohtaamat päähaasteet?

Huomioitavaa kouluttajalle

On tärkeää kerrata osallistujille rooliharjoituksen säännöt. On vältettävä kritisoimasta esim. miten sairaanhoitaja vastasi/hänen pitäisi vastata. Kaiken palautteen on oltava kunnioittavaa ja rakentavaa.

Tilannekuvaus

87-vuotias nainen, jolla on silmäkulma auki, saapuu päivystyspoliklinikalle. Hän tulee yksin ja kertoo, että hänen pitäisi nähdä pian lääkäri, sillä hän joutui jättämään ikääntyneen miehensä yksin kotiin. Nainen kertoo olevansa muistisairaana miehensä omaishoitaja. Miehestä tulee naisen mukaan hermostunut ja vainoharhainen, jos hän on poissa liian kauan. Nainen selittää, että vainoharhaiset ajatukset tekevät hänen miehensä aggressiiviseksi. Siksi hänen miestänsä ei voi jättää yksin moneksi tunniksi.

Sairaanhoitaja haastattelee ikääntyneen naisen ennen lääkärin tapaamista. Sairaanhoitaja tiedustelee, kuinka nainen sai haavan silmäkulmaansa. Nainen kertoo menettäneensä tasapainonsa ja kaatuneen lyöden päänsä pöydän kulmaan. Hän selittää, että hänellä on ollut tasapainonsa kanssa jo pitkään ongelmia. Sairaanhoitaja kuitenkin kiinnittää huomiota naisen olemukseen: nainen näyttää uupuneelta ja levottomalta, ja huokailee toistuvasti. Ikääntynyt nainen kertoo, että hän tarvitsee lääkäriltä unilääkkeitä kärsimänsä unettomuuden vuoksi. Hän haluaa palata nopeasti kotiin.

Roolikortit:

Ikääntynyt nainen: hän saapuu päivystyspoliklinikalle silmäkulma auki. Hän on hiljainen ja peloissaan, ja kuvaa vain muutamain sanoin tapahtunutta. Hän haluaa palata pian kotiin. Hän kohtaa sairaanhoitajan ja istuu alas. Hän pyytää nähdä lääkärin mahdollisimman pian. Hän kertoo olevansa muistisairaana miehensä omaishoitaja. Mies voi tulla hermostuneeksi ja vainoharhaiseksi, jos hän on poissa liian kauan.

Sairaanhoitaja: sairaanhoitaja kirjaa ikääntyneen naisen henkilökohtaiset tiedot ja arvioi keskustelun kautta hänen tilanteensa ja hoitotarpeensa ennen kuin potilas näkee lääkärin. Sairaanhoitaja ymmärtää, että potilas on kokenut jotakin pelottavaa. Hän haluaa käyttää psykososiaalisen ensiavun periaatteita tilanteen rauhoittamiseen (turvallisuus, ihmisarvo, oikeudet).

Turvallisuus:

- fyysisen hoidon ja turvallisuuden tarjoaminen sekä tehokkaasti organisoitu apu
- perustarpeiden arviointi

Ihmisarvo:

- ymmärryksen osoittaminen sokkireaktioita kohtaan, jotka voivat aiheuttaa esimerkiksi häpeää ja syyllisyyttä
- aktiivinen kuuntelu; potilaalla mahdollisuus puhua ilman, että häntä painostetaan puhumaan

- ei puhetta traumaattisen tapahtuman aiheuttamista syvistä tunteista tai traumaattisen kokemuksen yksityiskohdista

Oikeudet:

- potilaan vakuuttaminen siitä, että hänellä on oikeus saada apua omaishoitajuuteen
- arvioidaan vammojen uusiutumisen riski ja suojataan niiltä

Lähde

Kehitetty SAFE -hankkeen koulutusohjelmaa varten.

Moduuli 2, harjoitus 12 - Turvallisen ilmapiirin luominen väkivallasta keskustelemisessä

Harjoituksen menetelmä(t)

Rooliharjoitus

Oppimistavoitteet

- oppia luomaan turvallinen tilanne väkivallasta keskustelemiseen
- oppia luomaan luottamukseen perustavia asiakassuhteita

Harjoituksen vaatima aika: 40 minuuttia

Tarvittavat materiaalit ja vapaaehtoiset

- 3 vapaaehtoista; yksi 79-vuotiaan Hildan rooliin, toinen pojan rooliin ja kolmas sosiaalityöntekijän rooliin
- tilannekuvaus esitettäväksi joko paperimuodossa tai PowerPoint-dioina
- plytä ja 3 tuolia
- paperia ja kyniä yleisölle

Valmistautuminen harjoitukseen

Luo lava rooliharjoitusta varten asettamalla tyhjään tilaan pöytä ja kolme tuolia. Varmista, että yleisö näkee ja kuulee näyttelijät.

Harjoituksen kuvaus/ohjeet

Esitä yleisölle rooliharjoituksen tilannekuvaus ja kysy vapaaehtoisia tarvittaviin kolmeen rooliin. Voit esittää tilannekuvauksen paperimuodossa tai PowerPoint-dioina.

Anna näyttelijöille roolikortit ja anna heille aikaa lukea ne läpi.

Pyydä näyttelijöitä puhumaan kovalla äänellä.

Yleisö on tarkkailijan roolissa. Pyydä yleisöä kirjaamaan muistiin havaintoja ja kysymykset, joita heillä nousee mieleen tarkkaillessaan Hildan, pojan ja sosiaalityöntekijän vuorovaikutusta.

Havainnot voivat liittyä esimerkiksi seuraaviin asioihin:

- kuinka sosiaalityöntekijä reagoi pojan vaatimukseen
- kuinka sosiaalityöntekijä ratkaisee tilanteen ja onnistuu yrityksessään luoda turvallinen tila keskustelulle
- haasteet, joita sosiaalityöntekijä kohtaa roolissaan
- mikä turvallisen keskustelun piirteitä yleisö tunnistaa

Huom! On tärkeää kerrata osallistujille rooliharjoituksen säännöt: turvallisuus, kunnioitus ja luottamuksellisuus. Vapaaehtoisten näyttelijäntaitoja ei arvostella. Harjoituksen tarkoitus on keskustella ammattilaisten keinoista luoda turvallinen tila väkivallasta keskustelemiseen.

Kysymyksiä harjoituksen purkuun

- Kuinka olisit ratkaissut tilanteen niin, että Hildalle annetaan turvallinen tila puhua? Kuinka Hildan pojan vaatimukseen tulisi reagoida? Pitäisikö sosiaalityöntekijän yrittää voittaa pojan luottamus? Jos kyllä, miten?
- Kuinka olisit aloittanut keskustelun Hildan kanssa?
- Oliko tilanne turvallisen keskustelun periaatteiden mukainen?
- Millaisia haasteita tilanne sisälsi
  - o Hildalle?
  - o sosiaalityöntekijälle?
  - o pojalle?

Huomioitavaa kouluttajalle

On tärkeää kerrata osallistujille rooliharjoituksen säännöt. On vältettävä kritisoimasta esim. miten sosiaalityöntekijä vastasi/hänen pitäisi vastata pojalle. Kaiken palautteen on oltava kunnioittavaa ja rakentavaa.

Tilannekuvaus

Sosiaalityöntekijä saapuu kotikäynnille arvioimaan 79-vuotiaan Hildan hoitotarpeita. Sosiaalityöntekijä on vastaanottanut pyynnön arviointiin Hildan tyttäreltä, joka arveli Hildan turvallisuuden vaarantuneen. Osoittautuu, että myös Hildan aikuinen poika asuu Hildan kanssa. Poika on joutunut muuttamaan Hildan luokse jo vuosia sitten avioeronsa jälkeen. Pojalla ei ole pysyvää työpaikkaa, joten hänellä on jatkuvasti rahapula ja hän vaatii äitiään maksamaan kulujaan. Tilanne hermostuttaa poikaa, ja jos Hilda kieltäytyy antamasta rahaa, hän huutaa ja uhkailee äitiään.

Kun sosiaalityöntekijä saapuu, Hilda ja hänen poikansa istuvat keittiön pöydän ääressä. Poika näyttää jännittyneeltä ja Hilda ahdistuneelta. Sosiaalityöntekijä selittää vierailun syyn. Poika suuttuu ja vaatii tietää, kuka kertoi sosiaalityöntekijälle, että Hilda tarvitsee hoitotarpeiden arviointia - hänen mukaansa Hilda kykenee huolehtimaan omista tarpeistaan täysin, eikä tarvitse ulkopuolista apua. Sosiaalityöntekijä selittää, että hänen on joka tapauksessa tehtävä arviointi, koska se on hänen velvollisuutensa. Hän pyytää poikaa poistumaan huoneesta luodakseen keskustelulle yksityisen tilan. Poika kääntyy äitinsä puoleen ja kertoo haluavansa osallistua arviointiin. Hilda nyökkää hyväksynnän merkinä, mutta näyttää ahdistuneelta.

Jatka rooliharjoitusta noudattaen turvallisen keskustelun periaatteita.

Turvallisen keskustelun periaatteet väkivaltaa epäiltäessä

- Puhu asiakkaalle ja omaishoitajalle/sukulaiselle erikseen
- Luo turvallinen tila keskusteluille
- Luo luottamukseen ja keskinäiseen kunnioitukseen pohjautuva suhde asiakkaaseen
- Käytä pehmeitä ja tuomitsemattomia ilmaisuja auttaaksesi asiakasta avautumaan

Lähde

Kehitetty SAFE -hankkeen koulutusohjelmaa varten.

Opetusmenetelmiä Moduuliin 3 - Käytännön menetelmiä

Moduuli 3, harjoitus 13 - Sidosryhmien kartoitus

Harjoituksen menetelmä(t)

Ryhmätyöskentely

Oppimistavoitteet

- kartoittaa sidosryhmät, joita tarvitaan moniammatilliseen yhteistyöhön
- saada selkeä kuva koulutukseen osallistuvien ammattilaisten ja heidän organisaatioidensa tehtävistä ja toiminnasta

Harjoituksen vaatima aika: 60 minuuttia tai alle

Tarvittavat materiaalit

- Neljän värisiä post it -lappuja (valkoinen - vaaleanpunainen – sininen – vihreä)
- valko- tai fläppitaulu tai iso paperiarkki
- tusseja

Valmistautuminen harjoitukseen

1. Kouluttajan tulisi kertoa osallistujille, että harjoituksen tarkoituksena on selvittää, miten kukin ryhmässä edustettu organisaatio voi auttaa ikääntyneiden väkivallan naisuhrien tukemisessa paikallisella tasolla.
2. Kouluttajan tulisi piirtää taululle tai paperiarkille seuraava taulukko:

VÄKIVALLAN EHKÄISY JA TUNNISTAMINEN <i>Riskitekijöiden ja väkivallan merkkien tunnistaminen</i>	VÄKIVALTAAN PUUTTUMINEN JA UHRIN TURVAAMINEN <i>Turvasuunnitelman toimeenpano</i>	IKÄÄNTYNEEN UHRIN KANSSA TYÖSKENTELY <i>traumatyöskentely ja psykososiaalinen ensiapu</i>

3. Jokaiselle osallistujalle annetaan kolme eriväristä (vaaleanpunainen - sininen - vihreä) post it -lappua. Heitä pyydetään kirjoittamaan organisaationsa nimi sen väriseen lappuun, jonka otsake parhaiten kuvastaa heidän tarjoamaansa palvelua. Esimerkiksi, jos organisaatio "ABC" työskentelee väkivallan ehkäisemiseksi, osallistuja kirjoittaa "ABC" vaaleanpunaiselle post it -lapulle ja kiinnittää sen sitten ensimmäiseen sarakkeeseen.

Huom! Sama organisaatio voi tehdä töitä sekä väkivallan ehkäisemiseksi että siihen puuttumiseksi ja/tai uhrien tukemiseksi. Tällaisessa tilanteessa organisaation edustaja kirjoittaa organisaation nimen useammalle kuin yhdelle lapulle.

Harjoituksen kuvaus/ohjeet

Jaa osallistujat kolmeen ryhmään post-it-lappujen värien perusteella (jos organisaatio kirjoitti nimensä vaaleanpunaiseen lappuun, kuuluu se ryhmään #1 jne.).

Huom! Jos organisaatio kuuluu useampaan kuin yhteen ryhmään, mutta sitä edustaa vain yksi henkilö, hän voi valita, mihin ryhmään osallistua.

Pyydä kutakin ryhmää:

- Kuvailemaan yksityiskohtaisesti panosta, jonka jokainen organisaatio katsoo voivansa antaa ikääntyneisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyyn, siihen puuttumiseen tai uhrien tukemiseen:
  - Millaisia palveluita he tarjoavat?
  - Millaisia taitoja heillä on?
  - Millaisia asiakkaita he tapaavat (esimerkiksi ikääntyneet naiset kotihoidossa, palvelutaloissa, hoitolaitoksissa jne.)?
- Keskustele pienissä ryhmissä, kykenevätkö he mielestään kattamaan koko palveluprosessin vai puuttuko heiltä taitoja, joita muut organisaatiot voisivat tarjota. Esimerkiksi:
  - Voivatko ryhmän organisaatiot kattaa palveluillaan kaikki ympäristöt (koti- ja laitosympäristö)?
  - Onko ryhmällä mahdollisuus toimia eri väkivallan muotoja sisältävissä tapauksissa?
- Keksiessään tilanteen/toiminnan, johon ryhmän organisaatiot eivät sellaisenaan pysty vastaamaan, heidän tulee kirjoittaa huomio valkoiselle lapulle. Lapusta tulisi käydä yksityiskohtaisesti ilmi se, mitä muita ammattilaisia/organisaatioita ryhmä kaipaa verkostoonsa.
- Pyydä osallistujia olemaan mahdollisimman konkreettisia (jos esimerkiksi kaikki työskentelevät samalla paikkakunnalla, he voisivat nimetä tarvitsemansa organisaatiot)
- Pyydä jokaista ryhmää kiinnittämään valkoiset lappunsa taululle/seinälle ja tiivistämään keskustelun tulokset muille osallistujille.
- Kannusta muita osallistujia kommentoimaan ja tekemään lisäehdotuksia puuttuvista organisaatioista

Kysymyksiä harjoituksen purkuun

Harjoituksen päättyessä osallistujat ovat kartoittaneet sidosryhmät ja yksilöineet keiden ammattilaisten ja/tai organisaatioiden pitäisi olla mukana verkostossa:

- Keksivätkö he organisaatioita/palveluita, joista olisi hyötyä ikääntyneiden väkivallan uhrien tukemisessa?
- Mitä voitaisiin tehdä verkostossa havaittujen puutteiden korjaamiseksi?

Lähde

Kehitetty SAFE -hankkeen koulutusohjelmaa varten.

Moduuli 3, harjoitus 14 - Tutustuminen muihin organisaatioihin ja yhteystietojen jakaminen

Harjoituksen menetelmä(t)

Parityöskentely tai ryhmätyöskentely kaikkien osallistujien kesken

Oppimistavoitteet

- hyödyllisten yhteystietojen jakaminen osallistujien kesken

Harjoituksen vaatima aika: 40 minuuttia tai alle

Tarvittavat materiaalit

- kyniä
- vaaleanpunaisia, sinisiä ja vihreitä paperiarkkeja

Valmistautuminen harjoitukseen

- print sheets with the titles and text according to the following example:

Harjoituksen kuvaus/ohjeet

Anna jokaiselle ryhmän jäsenelle lomake, johon he voivat kuvailla organisaationsa palveluja kategorioiden pohjalta (vaaleanpunainen / väkivallan ehkäisy - sininen / väkivaltaan puuttuminen - vihreä / uhrien kanssa työskenteleminen).

Anna heille 5-10 minuuttia aikaa lomakkeen täyttämiseen. Pyydä osallistujia olemaan hyvin konkreettisia kuvaillessaan organisaationsa palveluja ja roolia.

Kiinnitä kaikki valmiit lomakkeet seinälle ja anna osallistujille 10 minuuttia aikaa lukea niitä.

Pyydä kutakin osallistujaa valitsemaan yksi organisaatio, jonka kanssa he haluaisivat tehdä yhteistyötä tulevaisuudessa, ja anna heille 10 minuuttia aikaa esitellä itsensä valitun organisaation edustajalle. Rohkaise osallistujia vaihtamaan yhteystietoja.

Kysymyksiä harjoituksen purkuun

- Oletko oppinut uusista organisaatioista/palveluista, joista et tiennyt ennen koulutusta?
- Onko jotakin sellaista, mikä ei ole selvää/josta osallistujat haluavat lisätietoja?

Huomioitavaa kouluttajalle

Harjoituksen lopussa voit kerätä lomakkeet ja tehdä niistä kopioita tai skannata ne sähköisiksi.

Kopiot voidaan jakaa osallistujille. Näin he saavat luettelon henkilöistä, joihin voivat ottaa yhteyttä myöhemmin verkostotyöskentelyn merkeissä.

Lähde

Kehitetty SAFE -hankkeen koulutusohjelmaa varten.

Moduuli 3, harjoitus 15 - Turvasuunnittelu – Saaran tarina

Harjoituksen menetelmä(t)

Rooliharjoitus pienryhmissä tapauskertomukseen pohjautuen

Oppimistavoitteet

- oppia tunnistamaan väkivallan riskitekijät ja arvioimaan uusiutumisen riskiä
- ymmärtää, mitä uhrin suojaaminen tarkoittaa ja miten turvallisuussuunnittelua tehdään

Harjoituksen vaatima aika: 40 minuuttia harjoitukselle + 20 minuuttia keskustelulle

Tarvittavat materiaalit

Saaran tapauskertomus joko PowerPoint -dioilla tai paperilla

Tulostetut lomakkeet, joissa näkyvät kysymykset keskustelulle ja turvasuunnitelma

Kyniä

Valmistautuminen harjoitukseen

Valmistele osallistujille näytettävä Saaran tapauskertomus PowerPoint-dioina.

Voit myös tulostaa tapauskertomuksen, riskinarviointiin liittyvät kysymykset ja turvasuunnitelman, jos haluat jakaa osallistujat pienempiin ryhmiin.

Jokaisella ryhmän jäsenellä tulisi olla kaikki vaadittavat materiaalit.

Harjoituksen kuvaus/ohjeet

Anna ryhmille kynät ja turvasuunnitelmalomake vastausten kirjaamiseksi (**ilman vastauksia/ratkaisuja!**)

Lue / näytä tapauskertomus (Saaran tarina alla) osallistujille. Osallistujien määrästä riippuen pienemmät ryhmät työskentelyyn saattavat olla tarpeen.

Pyydä osallistujia **haastattelemaan Saaraa ja laatimaan hänen kanssaan turvasuunnitelma.**

Jokaisen ryhmän tulee valita henkilö, joka näyttää Saaraa, ja ammattilainen, joka haastattelee Saaraa ja auttaa häntä laatimaan turvasuunnitelman.

Vastauksia turvasuunnitelman kysymyksiin pohditaan yhdessä Saaran kanssa ja ne täytetään lomakkeeseen.

Käy ensin kaikki kysymykset yhdessä läpi osallistujien kanssa ja kysy heidän näkemyksiään ko. asioista.

Saaran haastattelu ja turvasuunnitelma

Saaralle annetaan turvasuunnitelmalomake, joka sisältää yksityiskohtaisia kysymyksiä hänen kotitilanteestaan. Vastauksia näihin kysymyksiin pohditaan yhdessä Saaran kanssa, ja ne täytetään lomakkeeseen:

Kysymys	Vastaus/ratkaisu
Mihin tilanteisiin väkivalta tai sen uhka liittyy?	(Poikani päihteiden väärinkäyttöön ja sen aiheuttamaan rahapulaan)

Millaista väkivaltaa tekijä on käyttänyt aiemmin?	(Poikani on lyönyt minua nyrkillä eri puolille kehoa. Hän on myös tönäissyt minut nurin)
Onko tekijällä rikosrekisteriä tai -taustaa?	(Poikani on saanut sakkoja ex-vaimonsa pahoinpitelystä. Hänellä on lähestymiskiello entisiin perheenjäseniinsä).
Onko hän uhkaillut tappamisella tai itsensä vahingoittamisella?	(Poikani on useita kertoja uhannut tappaa tai vahingoittaa minua, jos en anna hänelle rahaa)
Onko väkivalta tai sen uhka kohdistunut muihin ihmisiin?	(Poikani on potkinut kissaani ja uhkaillut naapureitani)
Mitä muuta pelkää tapahtuvan?	(Pelkään, että poikani polttaa talon, jos hän nukahtaa tupakka kädessään)
Tunnetko olosi tällä hetkellä turvalliseksi?	(En tunne. Pelkään jatkuvasti, että minulle tapahtuu jotakin pahaa)
Jos sinulle ei ole turvallista olla kotona, kenelle voit kertoa tilanteestasi ja kenen luokse voit paeta? Sovi naapurin tai muun luotettavan henkilön kanssa signaali (turvasana, puhelu, koputus seinään jne.) Ilmoittaaksesi, että tarvitset apua. Pidä aktiivisesti yhteyttä ystäviin, sukulaisiin ja tuttaviiin.	(Naapurissa oleva nainen tietää tilanteesta. Hän on usein pyytänyt minua tulemaan luokseen, jos olen vaarassa)
Millaiset tilanteet tai merkit tekijän käyttäytymisessä ovat edeltäneet väkivaltaa?	(Poikani alkaa valittaa rahanpuutteestaan ja vaatii minua antamaan hänelle rahaa. Jos minulla ei ole antaa rahaa, hän turhautuu ja lyö minua).
Mitä reittiä voit käyttää talossasi/asunnossasi, jos sinun tarvitsee paeta nopeasti? Mikä on talon turvallisimman huone tilanteissa, joissa et voi paeta asunnostasi/talostasi. Voitko lukita oven? Onko huoneessa ikkuna, josta voit huutaa apua? Onko seinän takana naapuri, joka kuulee sinut? Poistu talosta ennen kuin tilanne muuttuu uhkaavaksi. Pidä mielessä nopea poistumisreitti tulevia väkivaltatilanteita varten	(Voin lukita WC:n oven. Pidän aina puhelinta taskussa. Yritän paeta taloni käytävälle ja kun pääsen sinne, huudan apua).

<p>Kun et voi paeta ja välttää väkivaltatilannetta, oletko pohtinut tapoja, joilla voit suojata itseäsi?</p> <p>Soita välittömästi apua, kun tilanne muuttuu uhkaavaksi. Tallenna hätänumero 112 pikapuhelinnumerona puhelimeesi. Käy aina lääkärillä mahdollisten vammojen taltioimiseksi riippumatta siitä, kuinka pieni vamma on kyseessä. Pidä turvallisessa paikassa tallessa kaikki lääkärinlausunnot ja reseptit. Kirjoita kaikki väkivaltatilanteet ja uhkatilanteet ylös päivämäärän ja kellonajan kera. Tallenna kaikki väkivallantekijältä saamasi tekstiviestit ja sähköpostiviestit ja tallenna puhelut.</p>	<p>(Fyysisessä väkivaltatilanteessa voin peittää pääni ja vatsani alueen käsillä, tyyntyillä, vaatteilla tai menemällä sikiöasentoon).</p>
<p>Oletko miettinyt tapoja, joilla voit suojata itseäsi tulevaisuudessa, etenkin jos sinun täytyy lähteä nopeasti pakoon kotoa?</p> <p>Kerää kaikki tärkeät asiakirjat ja muut yhteen ja pakkaa ne laukkuun, jonka voit napata nopeasti mukaasi, jos sinun tarvitsee poistua talosta nopeasti. Tärkeitä pakattavia asioita ovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Kopio henkilöllisyystodistuksestasi ➤ Käteistä rahaa ➤ Muutaman päivän annos tarvitsemiasi lääkkeitä ja niiden reseptit ➤ Tarvittavat hygieniatuotteet ➤ Vara-avaimet ➤ Tärkeät asiakirjat ja puhelinnumerot ➤ Tämä turvasuunnitelma 	<p>(Voin mennä naapuriin)</p>

Tapauskertomus: Saara

Sosiaalityöntekijät tekivät kotikäynnin 81-vuotiaan Saaran luo tehdäkseen alustavan arvion hänen tilanteestaan. Naapuri oli soittanut poliisille, koska Saaran poika oli lyönyt Saaraa nyrkillä eri puolille kehoa. Poliisi teki tilanteesta raportin. Kävi ilmi, että Saaran 46-vuotias päihkeitä väärinkäyttävä poika asui epävirallisesti Saaran luona. Poika oli käyttänyt fyysistä ja taloudellista väkivaltaa Saaraa kohtaan ja varastanut häneltä. Aina kun poika valitti rahapulasta, Saara tiesi, mitä seuraa, jos hänellä ei ollut antaa rahaa. Poika oli myös pahoinpidellyt entistä vaimoan ja hänellä oli siitä tuomio. Hänelle oli myös annettu lähestymiskiello entisiin perheenjäseniinsä. Hän oli lisäksi käyttäytynyt uhkaavasti naapureita kohtaan.

Saara kertoi pojallaan olevan myös mielenterveysongelmia. Saaran koti näytti kuitenkin siistiltä. Ikäisekseen Saara oli hyvässä kunnossa ja huolehti kodistaan itsenäisesti. Saaran poika oli muuttanut hänen luokseen viisi vuotta aikaisemmin jouduttuaan avioeron myötä kodittomaksi. Fyysinen ja taloudellinen väkivalta oli alkanut jo ennen avioeroa. Saaralla on myös kaksi tytärtä,

jotka eivät enää olleet yhteydessä äitiinsä, koska olivat kyllästyneet käsittelemään hankalaa tilannetta.

Vaikka Saara oli avoin ja eloisa ihminen, kävi ilmeiseksi, että hän oli peloissaan ja häpeissään tilanteestaan - "yksi meistä joutuu rautoihin ja toinen lautoihin", oli hänen yhteenvetonsa tilanteesta. Seuraavalle viikolle sovittiin uusi tapaaminen Saaran turvasuunnitelman laatimiseksi. Tapaaminen sovittiin pidettäväksi palvelukeskuksessa. Saaran pojan sosiaalityöntekijä kutsuttiin myös tapaamiseen.

Kun Saaran poika kuuli kotikäynnistä, hän uhkasi tappaa äitinsä, jos yksikään ammattilainen enää häiritsee heidän kotirauhaansa. Saara kertoi nukkuneensa erittäin huonosti viime aikoina, koska oli huomannut, että poika nukkuu veitsi tyynynsä vieressä.

Kysymyksiä harjoituksen purkuun/evaluation

- Tarjoaako tapaustutkimus meille kaikki riskinarvioinnin edellyttämät tiedot? Jos ei, mitä tekisit alasi ammattilaisena saadaksesi tarvitsemasi tiedot?
- Kuinka ammattilainen auttoi Saaraa luomaan turvasuunnitelman? Oliko vastauksien löytäminen turvasuunnitelman kysymyksiin helppoa vai vaikeaa?

Huomioitavaa kouluttajalle

Jos harjoitus tehdään pienissä ryhmissä, rooleja voidaan vaihdella ryhmän jäsenten kesken niin, että useat ihmiset kokeilevat turvasuunnitelman laatimista.

Lähde

Kehitetty SAFE -hankkeen koulutusohjelmaa varten.

Opetusmenetelmiä Moduuliin 4 - Työskentely ammattilaisena

Moduuli 4: harjoitus 16 - Suojautuminen ammatilliselta loppuunpalamiselta

Harjoituksen menetelmä(t)

World Café

Oppimistavoitteet

- tutkia ja tunnistaa ammatilliselta loppuunpalamiselta suojaavia tekijöitä työskenneltäessä väkivaltaa kohdanneiden ikääntyneiden naisten kanssa

Tarvittava aika: 1,5 tuntia

Tarvittavat materiaalit

- isoja paperiarkkeja (esim. fläppitalun paperi), yksi per ryhmä
- paperia
- kyniä

Valmistautuminen harjoitukseen

Osallistujat jaetaan kolmeen pieneen ryhmään. Kullekin ryhmälle tulisi olla oma pöytä. Jokaisella on pöydässä paperiarkki, johon osallistujat kirjaavat keskustelunsa annin.

Harjoituksen kuvaus/ohjeet

Jokaista pöytää kohden on oma aiheensa ja kysymykset (ks. alla)/1 kysymys/pöytä. Kysymys on kirjoitettu isolle paperille. Ryhmät siirtyvät pöydästä toiseen ja kukin kirjoittaa ideansa pöydillä oleville paperiarkeille, kunnes kaikki ryhmät ovat keskustelleet kaikista aiheista.

Harjoituksen kysymykset

- Mitkä organisatoriset suojatekijät ja strategiat tukevat ammattilaisia, jotka työskentelevät väkivaltaa kohdanneiden ikääntyneiden naisten kanssa?
- Mitkä yksilölliset ja itsehoidolliset suojatekijät ja strategiat tukevat ammattilaisia, jotka työskentelevät väkivaltaa kohdanneiden ikääntyneiden naisten kanssa?
- Mitkä yhteiskunnalliset suojatekijät ja strategiat tukevat ammattilaisia, jotka työskentelevät väkivaltaa kohdanneiden ikääntyneiden naisten kanssa?

Lopuksi tulokset esitellään koko ryhmälle ja niistä keskustellaan vielä yhteisesti.

Huomioita kouluttajalle

Kannusta osallistujia nimeämään käytännön esimerkkejä, vähintään kaksi ryhmää kohden.

Lähde

Kehitetty SAFE -hankkeen koulutusohjelmaa varten.

Moduuli 4, harjoitus 17 - Ammattilaisten vastuut ja velvollisuudet

Harjoituksen menetelmä(t)

Ryhmätyöskentely tapauskertomuksen pohjalta

Oppimistavoitteet

- tutkia ammattilaisten vastuuta ja velvollisuuksia sekä tapoja suojautua uupumiselta

Timeframe: 2 tuntia

Tarvittavat materiaalit

- Iso paperiarkki, yksi per ryhmä (esim. fläppitaulun paperi)

- Kyniä
- Tulostetut tapauskertomukset

Valmistautuminen harjoitukseen

Osallistujat jaetaan pieniin 4–6 hengen ryhmiin. Ryhmät asettuvat oman pöytänsä ympärille.

Harjoituksen kuvaus/ohjeet

Jokaiselle ryhmälle annetaan tulostettu tapauskertomus (alla). Osallistujat tutustuvat tapauskertomukseen, keskustelevat siitä, ja vastaavat isolle paperille kirjoitettuihin kysymyksiin. Keskustelujen tulokset kirjoitetaan paperiarkeille.

Kun keskustelu on päättynyt, jokainen ryhmä jakaa kaikille osallistujille keskustelunsa tulokset ja oivallukset. Kouluttaja voi kirjata keskustelujen pääkohdat fläppitaululle.

Tapauskertomus: rouva Jones

Peter: Miltä teille kuuluu tänään, rouva Jones?

Rouva Jones: Minulle kuuluu hyvää, kiitos.

Peter: Nukuitko hyvin?

Rouva Jones: Kyllä nukuin. Olen erittäin iloinen nähdessäni sinut, Peter.

Peter: Minäkin olen iloinen nähdessäni sinut. Oliko jotakin mitä halusit kertoa minulle?

Rouva Jones: Sänkyni on märkä.

Peter: Se ei ole vakavaa; hoidan asian. Autan sinua peseytymään.

Rouva Jones: Kastelin sänkyni myös eilen.

Peter: Kyllä...

Rouva Jones: Mutta se oli ikävästi tehty...

Peter: Mitä tarkoitat? Kuka sanoi, että se oli ikävästi tehty?

Rouva Jones: Mary. Hän sanoi, että hänen piti tehdä lisätöitä sen takia.

Peter: Mitä tarkoitat? Sanoiko hän sinulle noin? Hänen ei olisi pitänyt sanoa niin. Mitä muuta tapahtui?

Rouva Jones: Sen jälkeen hän auttoi minua peseytymään, vaihtoi lakanat, ja kertoi minulle, että tuhlaan hänen aikaansa.

Peter: Oliko hän vihainen sinulle?

Rouva Jones: Ei oikeastaan, mutta hän ei ollut myöskään kovin ystävällinen.

Peter: Älä huoli, minä puhun hänelle.

Rouva Jones: En halua aiheuttaa ongelmia.

Peter: Sinun tarpeesi tulevat ensinnä, rouva. Katsotaan muita asioita sitten myöhemmin. Sinun ei tarvitse huolehtia asiasta. Käymme nyt peseytymässä ja puhumme sitten tästä, sopiiko?

Rouva Jones: OK.

Peter: Mary...

Mary: Hei, mitä kuuluu?

Peter: Hyvää, entä sinulle? Haluaisin puhua kanssasi rouva Jonesista. Hän kertoi minulle siitä tilanteesta, jossa oli kastellut sänkynsä...

Mary: Mistä tilanteesta?

Peter: Siitä, että hän kasteli sängyn ja että sinä syylistit häntä siitä. Niin hän sanoi.

Mary: Vai niin... että hän kertoi sinulle tämän. Mitään ei...

Peter: Mary, lopeta.

Mary: Mutta niin tapahtuu joka aamu ... joka aamu hän kastelee sänkynsä!

Peter: Kyllä, koska hän ei voi sille mitään...

Mary: Voisi hän ainakin yrittää... Yritän puhua hänen kanssaan siitä. Ei, en voi... Olen niin väsynyt tähän naiseen, ymmärrätkö? Olen hoitanut häntä uskollisesti nyt kolme vuotta, ja sinä tulet sanomaan, että kohtelen häntä kaltoin. En ole tehnyt niin, mutta kun yritän hoitaa häntä, hän alkaa heti valittaa.

Peter: Koska kohtelet häntä kuin esinettä.

Mary: En kohtele häntä kuin esinettä.

Peter: Kyllä kohtelet, et välitä hänestä.

Mary: Tuo ei ole totta, että en välittäisi. Mene sitten puhumaan johdon kanssa, ja kysy heiltä miten työskentelen. Tiedän olevani erittäin hyvä työntekijä.

Kysymyksiä harjoituksen purkuun/evaluation

- Kuinka kuvailisit molempien hoitajien käyttäytymistä?
- Mitkä ovat hoitaja Peterin ja Maryn velvollisuudet?
- Ovatko heidän käyttäytymisensä ja tekonsa velvoitteiden mukaisia?
- Mitkä ovat mahdolliset syyt käytökselle, joka ei ole velvoitteiden mukaisia?
- Mitä hoitajat voisivat tehdä tilanteen parantamiseksi?
- Jos olisit heidän esimiehensä, mitä tekisit tässä tilanteessa?

Huomioitavaa kouluttajalle

Kannusta osallistujia keskustelemaan samanlaisista tilanteista, joita ovat kohdanneet työssään, ja antamaan esimerkkejä hyvistä käytännöistä.

Lähde

Kehitetty SAFE -hankkeen koulutusohjelmaa varten/ tapauskertomus muokattu Erasmus+ S.T.Age -hankkeen pohjalta.

Moduuli 4, harjoitus 18 - Ammatilliset velvollisuudet ikääntyneen kertoessa väkivallasta

Harjoituksen menetelmä(t)

Ryhmätyöskentely tapauskertomukseen pohjautuen

Oppimistavoitteet

- oppia ottamaan puheeksi epäilty väkivalta
- oppia noudattamaan ammatillisia velvollisuuksia arkaluonteisessa asiassa

Harjoituksen vaatima aika: 30-40 minuuttia

Tarvittavat materiaalit

- tapauskertomus joko paperilla tai PowerPoint -diana
- kyniä

Valmistautuminen harjoitukseen

Järjestä tila pienryhmätyöskentelyyn sopivaksi: ryhmät tarvitsevat kukin pöydän ja 4-6 tuolia.

Harjoituksen kuvaus/ohjeet

Jaa osallistujat 4–6 hengen ryhmiin.

Anna ryhmille tapauskertomus paperilla tai näytä se PowerPoint-diana.

Pyydä osallistujia lukemaan tapauskertomus ja keskustelemaan siitä alla olevien kysymysten pohjalta.

Lyhyen ryhmäkeskustelun jälkeen pyydä osallistujia jakamaan ajatuksensa koko ryhmän kanssa.

Kysymyksiä harjoituksen purkuun

- Mikä on tilanteessa ongelma?
- Mikä on ongelman konteksti?
- Mikä on ongelmanratkaisun tavoite ko. tilanteessa?
- Mitkä ovat ammatilliset velvollisuutesi, kun asiakas kertoo sinulle väkivallasta?
- Mitä vaihtoehtoja tapauskertomuksen tilanteessa on?
- Mitä suosittelisit - ja miksi?

Huomioitavaa kouluttajalle

Harjoituksen tarkoituksena on löytää tapoja täyttää ammatilliset velvollisuudet tavalla, joka ei kuormita ikääntyntä.

Tapauskertomus

Kotihoidon työntekijä saapuu yksinasuvan 75-vuotiaan naisen luokse. Hänen soittaessaan ovikelloa, oven avaa mies, jota työntekijä ei tunne. Kun mies tulee käytävään, kotihoidon työntekijä haistaa alkoholin. Työntekijä löytää sisältä hämmentyneen olaisen ikääntyneen naisen, joka onnistuu pian kokoamaan itsensä. Nainen selittää poikansa vierailevan hänen luonaan silloin tällöin, etenkin jos pojalla on elämässään ongelmia. Kotihoidon työntekijä yrittää kysyä lisätietoja käynneistä ja äidin ja pojan suhteesta, mutta ikääntynyt nainen ei vastaa hänen kysymyksiinsä. Nainen hokee, että kaikki on hyvin, mutta työntekijä löytää täysin tyhjänä olevan jääkaapin. Kotihoidon työntekijä kysyy, voisiko hän hakea kaupasta ruokaa naiselle, mutta nainen kieltää ja sanoo, ettei hänellä ole rahaa siihen tällä hetkellä. Lopulta nainen myöntää, että hänen poikansa vierailee hänen luonaan usein ja vaatii rahaa uhkaamalla, että ellei äiti anna rahaa hän ei saa enää nähdä lapsenlapsiaan. Ikääntynyt nainen on leski ja poika on hänen ainoa lapsensa. Poika on työtön ja tarvitsee tukea perheensä elättämiseen. Nainen ei halua kenenkään puuttuvan tilanteeseen ja vaatii, että kotihoidon työntekijä pitää asian luottamuksellisena, koska hän ei halua menettää ainoa perheenjäsentään.

Lähde

Kehitetty SAFE -hankkeen koulutusohjelmaa varten

Moduuli 4, harjoitus 19 - Luottamuksen rakentaminen moniammatillisessa yhteistyössä

Harjoituksen menetelmä

Tapauskertomukseen pohjautuva rooliharjoitus

Oppimistavoitteet

- oppia kehittämään moniammatillista yhteistyötä ja verkostoja
- oppia laatimaan perheen yhteisiä hoitosuunnitelmia

Harjoituksen vaatima aika: vähintään tunti

Tarvittavat materiaalit

Pöytä ja tuolit neljälle/ryhmä
Tulostetut tapauskertomukset
Roolikortit näyttelijöille
Paperia ja kyniä

Valmistautuminen harjoitukseen

Luo rooliharjoitukselle esitystila neljällä tuolilla. Varmista, että yleisö näkee ja kuulee näyttelijät.

Harjoituksen kuvaus/ohjeet

Näytä/lue yleisölle tapauskertomus (alla) ja kysy vapaaehtoisia kotihoidon työntekijän, sosiaalityöntekijän, terveyskeskuslääkärin ja mielenterveyshoitajan rooleihin. Anna näyttelijöille roolikortit ja anna heille aikaa lukea ne läpi ja keskustella rooleista keskenään. Pyydä näyttelijöitä puhumaan kovalla äänellä. Yleisö on tarkkailijan roolissa. Pyydä yleisöä kirjaamaan ylös havainnot ja kysymykset, joita heille tulee mieleen rooliharjoitusta katsellessaan.

Kysymyksiä harjoituksen purkuun

- Kuinka hyvin ammattilaiset kuuntelivat toisiaan?
- Kuinka he yrittivät päästä yhteisymmärrykseen perhetilanteesta?
- Kuinka he onnistuivat luottamuksen rakentamisessa?
- Mitä haasteita ammattilaiset kohtasivat kokouksessa? Perustuen esimerkiksi siihen, että
  - kotihoidon työntekijä ja sosiaalityöntekijä ovat tavanneet kaikki perheenjäsenet ja nähneet heidän kommunikoivan keskenään
  - mielenterveyshoitaja on tavannut vain pojan
  - Lääkäri tietää ainoastaan aviomiehen terveydellisen tilan

Huomioitavaa kouluttajalle

Harjoituksen tarkoituksena on oppia rakentamaan luottamusta ja yhteistyötä eri ammattilaisten välillä. Huom! Harjoituksen tarkoituksena on osoittaa, että yhteistyön rakentaminen on joskus haasteellista, mutta ei-rakentavaa palautetta näyttelijöiden suorituksista tulee välttää.

Tapauskertomus

Ikääntynyt nainen asuu aikuisen poikansa ja Alzheimeria sairastavan miehensä kanssa. Aviomies on käyttäytynyt avioliitossa aikaisemmin väkivaltaisesti, mutta sairastumisensa jälkeen hän on pääosin

vain levoton. Mies tarvitsee jatkuvaa hoitoa. Aikuisella pojalla on mielenterveysongelmia. Hän kärsii hallusinaatioista ja on väkivaltainen äitiänsä kohtaan. Ikääntynyt pariskunta saa kotihoitoa, ja myös sosiaalityöntekijä käy toisinaan heidän luonaan tilanteen arvioimiseksi. Poika saa apua mielenterveyspalveluista, ja aviomiehen kuntoa ja lääkitystä tarkistaa säännöllisesti läheisen terveyskeskuksen lääkäri. Mielenterveyshoitaja tuntee hyvin pojan tilanteen ja kotihoidon työntekijä on tietoinen tilanteesta kokonaisuudessaan. Kotihoidon työntekijä kutsuu koolle kokouksen kokonaisvaltaisen hoitosuunnitelman luomiseksi perheelle.

Hoitokokouksen osallistujiin kuuluvat: kotihoidon työntekijä, sosiaalityöntekijä, terveyskeskuksen lääkäri ja mielenterveyshoitaja.

Kokouksen tavoitteena on keskustella perheen tilanteesta ja kehittää perheelle yhteinen hoitosuunnitelma. Kaikista läsnä olevista ammattilaisista vain kotihoidon työntekijä ja sosiaalityöntekijä ovat tavanneet toisensa aiemmin. Mielenterveyshoitaja on tavannut vain aikuisen pojan kaikista perheenjäsenistä, ja lääkäri hoitaa ainoastaan Alzheimeria sairastavaa aviomiestä. Miehen vaimo on ollut läsnä lääkärin vastaanotoilla, mutta on pysynyt hiljaa. Lääkäri ei ole keskustellut miehen vaimon kanssa lainkaan.

Ammattilaiset esittelevät itsensä. Jokainen jakaa oman ymmärryksensä perheen tilanteesta ja siitä, millaisia tavoitteita perheen hoitosuunnitelmalla tulisi olla. Kotihoidon työntekijällä ja sosiaalityöntekijällä on kattavampi käsitys perheen tilanteesta, koska he ovat tavanneet kaikki perheenjäsenet ja nähneet heidän kommunikoivan keskenään.

Harjoituksen tavoitteena on kehittää ammattilaisten välistä yhteistyötä ja laatia perheen yhteinen hoitosuunnitelma.

Lähde

Kehitetty SAFE -hankkeen koulutusohjelmaa varten.

Opetusmenetelmiä Moduuliin 5 - Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kouluttaminen

Moduuli 5, harjoitus 20 - Mentorointi

Harjoituksen menetelmä(t)

Rooliharjoitus pienissä ryhmissä

Oppimistavoitteet

- oppia kuuntelemaan ja tukemaan toinen toistaan kollegoina

- oppia olemaan rehellinen olematta tuomitseva
- oppia tukemaan työtovereiden ammatillista kasvua

Harjoituksen vaatima aika: 40 minuuttia

Tarvittavat materiaalit

Kaksi vapaaehtoista näyttelijää per pienryhmä

Tapaustutkimus tulostettuna

Kyniä

Valmistautuminen harjoitukseen

Järjestä tila niin, että kullekin pienryhmälle on pöytä ja neljä tuolia.

Tulosta osallistujille tapauskertomus.

Harjoituksen kuvaus/ohjeet

Kuvaile tapauskertomus (alla) osallistujille.

Pyydä heitä muodostamaan 3-4 hengen ryhmät ja valitsemaan mentorin ja mentoroijan roolit ryhmissä.

Muut ryhmän jäsenet ovat tarkkailijoita.

Jaa tapauskertomuslomakkeet kaikille osallistujille.

Kysymyksiä harjoituksen purkuun

Kuinka hyvin mentori saavutti mentoroinnin tavoitteet?

Kuinka mentori onnistui tukemaan sairaanhoitajan ammatillista kehitystä?

Miltä mentorista tuntui keskustelun aikana?

Miltä sairaanhoitajasta tuntui keskustelun aikana?

Huomioitavaa kouluttajalle

Rooliharjoituksen voi tehdä myös ilman pienryhmiä niin, että pyydät näyttelijän rooleihin kaksi vapaaehtoista ja pyydät muita olemaan tarkkailijoita.

Hyvä mentori

- on luotettava, rehellinen ja kykenevä pitämään asiat luottamuksellisina
- kuuntelee aktiivisesti - ei keskeytä mentoroitavaa
- poimii tärkeitä vihjeitä mentoroitavan puheesta, kykenee refleктоimaan ja tarkistamaan molemminpuolista ymmärtämistä, ja minimoimaan oletuksia ja ennakkoluuloja
- siirtää omaa tietämystään ja asiantuntemustaan mentoroitavalle selkeästi, rohkaisevasti ja avuliaasti.

Tapauskertomus

72-vuotias Lisa tulee terveyskeskukseen turvakodista. Hän oli paennut kotoaan kaksi päivää aikaisemmin, koska hänen miehensä oli lyönyt häntä pahasti. Lisa haluaa varmuuden varalta lääkärin lausunnon mustelmista ja haavoista. Lisa oli ollut turvakodissa kahdesti aiemminkin samanlaisen tilanteen vuoksi. Lääkäri kuuntelee Lisan tarinan ja tutkii ja mittaa huolellisesti kaikki vammat. Hän havaitsee, että Lisalla on vartalossaan myös vanhempia vammoja. Lääkäri kirjoittaa kaikki havainnot potilastietoihin. Tämän jälkeen lääkäri lähettää Lisan sairaanhoitajan luokse vammojen kuvaukseen.

Valokuvattuaan Lisan vammat sairaanhoitaja sanoo, että Lisan tulisi ilmoittaa väkivallanteoista poliisille. Sairanhoitaja muistuttaa Lisaa aiemmista tapahtumista. Vaikka viimeisin kerta oli edellisistä vakavampi,

Lisa ei ole valmis ilmoittamaan asiasta poliisille. Viimeksi kun hän teki niin, se vain pahensi hänen suhdettaan miehensä kanssa. Poliisi oli myös epäröinyt, auttaako rikosilmoitus asiaa vai ei. Lisa haluaa ensin nähdä, muuttaako hänen miehensä todella käyttäytymistään tällä kertaa. Hän toivoo niin, koska he ovat olleet naimisissa lähes 50 vuotta. Lisa kertoo päättäneensä turvakodissa ollessaan, että tämä oli viimeinen kerta, kun mies käytti väkivaltaa häntä kohtaan. Lisa kertoi sen myös miehelleen. Hän oli keskustellut aviomiehen kanssa useita kertoja puhelimitse turvakodissa ollessaan. Aviomies oli luvannut, että hän ei koskaan enää käytä väkivaltaa, koska perhe on hänelle niin tärkeä ja hän tarvitsee Lisaa. Hän lupasi myös pyytää apua paikalliselta perhekeskukselta ja toivoi, että Lisa voisi tulla hänen mukaansa. Mies kertoi, että heidän aikuiset lapsensa olivat huolissaan perheestä.

Lisan päätös tuntuu sairaanhoitajasta kurjalta, ja yrittää muuttaa Lisan päätöstä ilman tulosta. Hän kysyy Lisalta, kuinka vaarallinen hänen miehensä on hänen mielestään. Lisa ei halua ajatella sitä sillä hetkellä. Lopulta sairaanhoitaja päättää, että koska aviomies on jo 75-vuotias, hänestä ei ole Lisalle suurta vaaraa.

Sairanhoitaja katsoo tarvitsevansa neuvoja kollegaltaan, joka on kokeneempi Lisan kaltaisten tapausten suhteen. Sairanhoitaja kuvailee tilanteen kollegalleen, ja haluaa tietää, onko hän toiminut oikein ja mitä hänen kollegansa olisi tehnyt hänen asemassaan.

Kollega kuuntelee sairaanhoitajan tarinan. Hän haluaa auttaa sairaanhoitajaa tavalla, joka tukee sairaanhoitajan henkilökohtaista ja ammatillista kehitystä. Sairanhoitajalle mentorina toimiva kollega yrittää soveltaa hyviä mentorointiperiaatteita keskustelussa.

Lähde

Kehitetty SAFE -hankkeen koulutusohjelmaa varten

